

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณค่าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ตลอดจนการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม ซึ่งได้นำมาเรียบเรียงไว้ดังหัวข้อต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม
 - 1.1 ความหมายและประเภทของจริยธรรม
 - 1.2 ความสำคัญในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม
 - 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม
- ตอนที่ 2 สถาบันและแหล่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม ได้แก่
 - 2.1 บิคาราคำกับการอบรมเลี้ยงดู
 - 2.2 โรงเรียน ประกอบด้วย
 - 2.2.1 หลักสูตรและการสอน
 - 2.2.2 สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน
 - 2.2.3 กลุ่มเพื่อน
 - 2.2.4 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 2.2.5 ครู
 - 2.3 สภาพแวดล้อมในสังคมภายนอกโรงเรียน
 - 2.4 สื่อมวลชน
- ตอนที่ 3 บทบาทของการศึกษากับการพัฒนาทางด้านจิตใจ
- ตอนที่ 4 การจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน
- ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคมและจริยธรรม

- 5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทาง
จริยธรรมกับองค์ประกอบบางด้านของนักเรียน
- 5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษา
- 5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนอาชีวศึกษา
- 5.5 งานวิจัยในต่างประเทศ

ตอนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม

1.1 ความหมายของจริยธรรม

ศาสตราจารย์ บัณฑิต กุลวาท กล่าวว่า จริยธรรม คือ แนวทางในการประพฤติตนเพื่อ
อยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม¹

ดวงเดือน พันธุมนาวิน อธิบายว่า จริยธรรม เป็นคำที่มีความหมาย
กว้างขวาง ซึ่งหมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึง
พฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย ลักษณะของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
จะมีคุณลักษณะประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้
อยู่เป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นหรือเป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และ
ผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจจากการกระทำสิ่งนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม
ส่วนอีกประการหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้อยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการ
กระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่ง
ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มีการจริยธรรมสูงคือผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรก
มากและประเภทหลังน้อย²

¹ชาลีอง วุฒิจันทร์, หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2524), หน้า 9.

²ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินิก, จริยธรรมของ
เยาวชนไทย (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,
2520), หน้า 3.

พิณิจ รัตนกุล ได้ให้ความหมายของจริยธรรมในทัศนะของนักปรัชญาว่า จริยธรรมเป็นคำที่เรานิยมใช้ในเรื่องการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมมนุษย์ว่าเป็นการกระทำสมควร ถูกต้อง ดี หรือตรงกันข้าม การกระทำที่ไม่ดี คือ การกระทำที่ไม่สมควร ไม่ดี การที่เราต้องกำหนดคุณค่าของการกระทำที่ว่าดีหรือไม่ดี สมควรหรือไม่สมควร ก็เพราะเราต้องการแบ่งแยกการกระทำออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อจะได้ส่งเสริมด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้คนทำแต่สิ่งที่ดีหรือสมควร และให้ละเว้นการกระทำตรงข้าม¹

พนัส หันนาคินทร์ ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นประพฤติตาม จริยธรรมเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับความถูกต้องในความประพฤติอันมีความหมายถึง การกระทำอย่างมีเสรีภายใต้ขอบเขตของมโนธรรม อันได้แก่ ความสำนึกในความบังควรที่จะกระทำหรือเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำของสมาชิกแต่ละคนในสังคมนั้น ๆ ความเปลี่ยนแปลงของจริยธรรมย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ในเมื่อสภาวะการณ์ของการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงในสภาวะการณ์ของชีวิตย่อมทำให้ทัศนะที่คนมีต่อจริยธรรมเดิมได้รับการพิจารณาใหม่ เกิดแง่คิดใหม่ขึ้น จริยธรรมเดิมอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือได้รับการเพิ่มเติมขยายความให้กว้างขวางพอเพียงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์อันเปลี่ยนแปลงไปแล้วนั้น²

วีระ บำรุงรักษ์ กล่าวว่า จริยธรรม คือ แบบแผนความประพฤติซึ่งตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม³

จำรัส ดวงฉินสาร ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมต่างจากความหมายอื่น ๆ ว่า จริยธรรม ตามรากศัพท์หมายถึง ธรรม คือสิ่งบังคับทั้งโดยตรง

¹พิณิจ รัตนกุล, "ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ทัศนะของนักปรัชญา," ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน, หน้า 116.

²กรมวิชาการ, แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2523), หน้า 12.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 131.

และโดยอ้อมใหม่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติอย่างมีกติกา และเป็นเครื่องขัดเกลาสันดานของมนุษย์
 ธรรมมี 4 ประการ คือ

1. เนติธรรม ได้แก่ กฎหมาย
2. ศันติธรรม ได้แก่ ประเพณีอันดีงามซึ่งเป็นแบบแผน
3. ศิลธรรม ได้แก่ ศิลธรรมทางศาสนา
4. คุณธรรม ได้แก่ คุณงามความดีที่สะสมอยู่ในใจมนุษย์¹

กู๊ด (Good) ให้ความหมายของจริยธรรมว่าหมายถึง การประพฤติกรรม
 ให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องหรือดีงาม²

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้กล่าวถึงจริยธรรมในลักษณะเดียวกันว่า
 เป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่ง
 บุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสินผลของ
 การกระทำนั้นว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือผิด³

เปียเจต์ (Piaget) ให้ความเห็นว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์
 ของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทาง
 สังคมในเรื่องความสนใจ และอนามัยของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่
 ควรกระทำและสิทธิ

¹จรัส ดวงฉินสาร, "ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ทัศนะของ
 ชาวบ้าน," ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน, หน้า 23.

²Carter V. Good, Dictionary of Education, 2nd. (New York:
 McGraw-Hill Book Co., 1964), p.314.

³Lawrence Kohlberg, cited in Norman J. Bull, Moral Education
 (London: Rontledge K. Kegan Paul, 1969), p.5.

⁴Jean Piaget, The Moral Judgement of the Child. (Alencoe,
 Ill: Free Press, 1960), p.1.

ประเภทของจริยธรรม

แสง จันทรงาม ได้แบ่งประเภทของจริยธรรมหรือคุณธรรมไว้
อย่างกว้าง ๆ เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทสร้างความสำเร็จแก่ตนเอง เช่น ความขยันขันแข็ง
ความอดทน ความรู้จักพึ่งตนเอง
2. ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ เช่น
ความมีไมตรีจิตมิตรภาพ ความสุภาพอ่อนโยน
3. ประเภทส่งเสริมชาติ บ้านเมือง เช่น ความรักชาติ ความ
เห็นแก่ส่วนรวม ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์¹

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ ได้แบ่งพฤติกรรม
ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมเป็น 4 ประเภทดังนี้²

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคม
ของคนนั้นถือว่า การกระทำชนิดใดคือ ควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลว ควรงดเว้น
ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ความรู้เชิง
จริยธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และ
พัฒนาการทางสติปัญญา ของบุคคลด้วย ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนา
ส่วนใหญ่เด็กจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิดโดยในช่วงอายุ 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยม
เหล่านี้เป็นพิเศษ

2. ทักษะเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับ
ลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด

¹แสง จันทรงาม, "ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ทักษะของ
นักวิชาการ," ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร:
สำนักนายกรัฐมนตรี, 2522), หน้า 217.

²ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์, จริยธรรมของ
เยาวชนไทย, หน้า 4-6.

ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีทัศนคติต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลมีความหมายกว้างขวางกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะทัศนคตินั้นจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นทัศนคติเชิงจริยธรรมจึงสามารถชี้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เชิงจริยธรรมเพียงอย่างเดียว ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นในเวลาหนึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกัน อาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมคือ เพียเจต์ และโคลเบอร์ก (Piaget and Kohlberg) ได้ใช้การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการด้านจริยธรรมของบุคคลนั้น นอกจากนี้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคลด้วย

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงถึงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือคงเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุนมีหลายประเภท เช่น การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น นอกจากนี้พฤติกรรมเชิงจริยธรรมอีกพวกหนึ่งคือ พฤติกรรมในสถานที่เข้ายวนใจหรือในสภาพที่ยั่วยุให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ยั่วยุ เช่น การโกงสิ่งของเงินทองหรือคะแนน การลักขโมย การกล่าวเท็จ เป็นต้น ซึ่งรวมเรียกว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ ซึ่งผู้มีจริยธรรมสูงยอมงดเว้นการกระทำพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์นี้ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลให้ความสำคัญมากกว่าคนอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ผิดและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม

1.2 ความสำคัญในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทยในระยะสิบปีที่ผ่านมาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สภาพแวดล้อม ตลอดจนการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อค่านิยมและจริยธรรมของบุคคลอย่างกว้างขวาง เช่น มีการคำนึงถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว ละเลยต่อศีลธรรมอันดีงาม และยิ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ นั้นบุคคลทุกฝ่ายในสังคมต่างก็ให้ความสนใจและพยายามหาทางแก้ไข และแม้จะมีการพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาเหล่านี้ก็ยังมีได้ลดน้อยลงไป แต่ยังคงนำมาซึ่งความหวั่นวิตกของบุคคลต่าง ๆ ในสังคมเช่นเดิม

หลักของการพัฒนาประเทศนั้น ได้แก่ ขบวนการสร้างเสริมความเจริญ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการเมือง แต่การพัฒนานั้นแม้จะมีปัจจัยพร้อมทั้งค่านิยมประมาณ ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการ หรือได้รับการช่วยเหลือจากต่างประเทศ หากขาดเสียซึ่งทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพนั้นก็ทำให้ประเทศชาติไม่เจริญก้าวหน้า ซึ่งตรงกันข้ามจะกลายเป็นผู้ถ่วงความเจริญของประเทศชาติไป

ในแง่กำลังคนของประเทศไทย จากการสำรวจของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2526 มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 51 ล้านคน และมีอัตราการเกิดอีกร้อยละ 2.0 คนต่อปี¹ จากอัตรากำลังคนนี้นับว่าเป็นกำลังคนที่จะร่วมกันพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุดหน้าได้ ถ้ากำลังคนนั้นได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

หากได้มีการพิจารณากันอย่างถี่ถ้วนแล้ว ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าประกอบด้วยสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. สาเหตุภายนอก ได้แก่ ความยากจน การถูกบีบบังคับทางเศรษฐกิจ
2. สาเหตุภายใน ได้แก่ การขาดการควบคุมตนเอง ปล่อยให้

¹ เอกสารเผยแพร่ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

ตนเองตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งยั่วยุ คำนี้ถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม¹

เท่าที่ผ่านมาสาเหตุภายนอกนั้น ได้มีการพยายามที่จะแก้ไขโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้ความรู้ทางวิชาชีพ ควบคุมแหล่งอบายมุขต่าง ๆ ตลอดจนกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่จะปราบปรามผู้ที่กระทำผิดทั้งหลาย แต่สาเหตุภายในนั้นยังมิได้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขอย่างจริงจังเท่าที่ควร ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วหากคนเราสามารถที่จะบังคับควบคุมตัวเองได้ สามารถถ่วงการกระทำผิดต่าง ๆ มีวิจรรย์ญาณว่าอะไรควร-ไม่ควรประพฤติปฏิบัติ พฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอกไม่ว่าต่อตนเองหรือสังคมก็จะเป็นไปในทางที่ถูกที่ควร ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดน้อยลง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในระยะหลายปีที่ผ่านมาบุคคลในอาชีพต่าง ๆ จึงมีความตื่นตัวและให้ความสนใจต่อการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลเพิ่มขึ้นมากเป็นลำดับ เพราะต่างยอมรับแล้วว่าจริยธรรมเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะจริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดความเจริญ ความเสื่อมของสังคม สังคมที่เจริญจะมีคนทรงคุณธรรมอยู่มาก มีความประพฤติดี มีการปฏิบัติตนที่ไม่เป็นการเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ทุกคนในสังคมมีความสุขและก้าวหน้า ส่วนสังคมที่เสื่อม คนมีคุณธรรมน้อย ศีลธรรมจริยธรรมของประชาชนจะน้อยลง มีการประพฤติที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นมาก สมาชิกในสังคมขาดความสุข ในที่สุดสังคมนั้นก็จะแตกสลาย²

นอกจากนี้ก็ได้มีการให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าวิธีการต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดจริยธรรมแก่บุคคล ซึ่งทั้งนักการศึกษา นักจิตวิทยา ต่างก็พยายามคิดค้นทฤษฎีและวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมไว้หลายแนวทางดังจะกล่าวดังต่อไปนี้

¹ วัลัญญา เวโรจน์, "ปฏิกริยาจริยธรรมของนักเรียน ครู และผู้ปกครองต่อพฤติกรรมตนเองของผู้อื่น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 2.

² ชำเลียง วุฒิจันทร์, หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 8.

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม

ในเรื่องของคุณงามความดีหรือจริยธรรมนั้น ได้มีการศึกษาค้นคว้ากันมาตั้งแต่สมัยต้น ๆ แล้ว นักทฤษฎีทางจริยธรรมบางท่านเชื่อว่าสังคมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของบุคคล และเชื่อว่าคนต่างกลุ่ม ต่างสังคม ขอบมีจริยธรรมแตกต่างกัน ดังที่ เกสเซล (Gesell) กล่าวไว้ว่า ทารกไม่ได้เกิดมาพร้อมกับจริยธรรมหรือศีลธรรมประจำใจติดตัวมา การที่ทารกพัฒนาไปแล้วรู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดคี่ สิ่งใดเลว สิ่งใดควรประพฤติ หรือไม่ควรประพฤติ เกิดจากการอบรมภายหลัง ซึ่งพัฒนาการทางจริยธรรมมีสองแบบ คือ

1. ไม่ทำเพราะรู้ว่าไม่ดี และทำเพราะรู้ว่าดี เป็นสิ่งที่เกิดจากแรงภายใน

2. ไม่ทำเพราะรู้ว่าถ้าทำจะถูกลงโทษ และทำเพราะคิดว่าทำแล้วจะได้รับรางวัลเป็นการตอบแทน เป็นสิ่งที่เกิดจากแรงภายนอก¹

แต่นักทฤษฎีเชิงจริยธรรมอีกพวกหนึ่ง เชื่อว่าความพร้อมที่จะมีความเจริญทางจิตใจแฝงอยู่ในตัวบุคคลตั้งแต่แรกเกิด เมื่อเติบโตขึ้นลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลนั้นจะเริ่มแสดงอย่างเด่นชัด และเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีทางที่สังคมกำหนด สภาวะแวดล้อมของบุคคลมีอิทธิพลในการวางหรือระงับพัฒนาการหรืออาจมีอิทธิพลในการเร่งรัดพัฒนาการทางจริยธรรม²

นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ยอมรับว่าจริยธรรมจะมีการพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับจากวัยทารกถึงวัยผู้ใหญ่ แม้ว่าจะมีการพัฒนาการทางจริยธรรมในช่วงที่แตกต่างกัน แต่ลำดับขั้นตอนคล้ายคลึงกัน จากการพัฒนาลักษณะสำคัญของทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมจะเห็นได้ว่าทฤษฎีที่รู้จักแพร่หลายมี 3 ทฤษฎีใหญ่ ๆ ได้แก่

¹จินดา สิทธิฤทธิ์, "พัฒนาการทางกานจริยธรรมและการปลูกฝังจริยธรรมในสถานศึกษา," มิตรครู 22 (ธันวาคม 2523): 14-18.

²ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก, จริยธรรมของเยาวชนไทย, หน้า 39.

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory)

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

นักทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่าจริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับมโนธรรม (Superego or Conscience) และเชื่อว่าสังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่าง ๆ กันตามความหมายนั้นจะอยู่ในกลุ่มใดในสังคม โดยที่เด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้ว่าอะไรคืออะไรชั่วจากผู้ที่อยู่ใกล้ซิด เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของสังคม โดยใช้วิธีที่เรียกว่า การเทียบเคียง (Identification) ในที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ¹ เมื่อบุคคลนั้นทำชั่วเขาจะเกิดความละอายใจตนเองซึ่งถือว่าเป็นการลงโทษตัวเอง ต่อไปเขาจะไม่ทำชั่วอีกโดยไม่ต้องมีการควบคุมจากบุคคลอื่นภายนอก นั่นคือเขามีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีหรือมีมโนธรรมนั่นเอง การวิจัยของกลุ่มนี้ไม่สนใจองค์ประกอบของขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม²

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

เป็นทฤษฎีที่อธิบายการเกิดของจริยธรรมว่าเป็นกระบวนการสังคมประภคิต (Socialization) อันเกิดจากกระบวนการซึมซาบ (Internalization) กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากสังคมที่ตนเติบโตขึ้นมา ทฤษฎีนี้ได้นำเอาหลักการเรียนรู้โดยอาศัยหลักการเชื่อมโยงหรือการทดแทนสิ่งเร้า (Stimulus Substitution) และหลักของการเสริมแรง (Principle of Substitution) และรับเอาแนวคิดสำคัญของนักจิตวิทยาของกลุ่มจิตวิเคราะห์ที่ให้ความสำคัญแก่ตัวแบบ (Model) โดยเห็นว่าการเรียนรู้ทางสังคมเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต จากการเลียนแบบเป็นส่วนใหญ่

¹ควงเคือน พันธุมนาวิณ และเพ็ญแข ประจันปัจฉินัก, จริยธรรมของเยาวชนไทย, หน้า 8.

²เจลิ้มเกียรติ ติวนวล, จิตวิเคราะห์ของ فروยด์ (กรุงเทพมหานคร: คำรณการพิมพ์, 2522), หน้า 152.

เด็กจะเริ่มเรียนและมีพัฒนาการทางจริยธรรมจากการเลียนแบบพ่อแม่และผู้ที่อยู่ใกล้ซีก
 และจะลอกเลียนแบบเฉพาะบางคนเท่านั้น เช่น จากคนที่ตนรัก จากคนที่มีอำนาจเหนือตน
 ซึ่งสามารถคัดลึกลงโทษหรือให้รางวัลแก่ตนเองและผู้อื่นได้ ฉะนั้นแรงจูงใจของการ
 เลียนแบบก็เน้นที่ความต้องการ เป็นที่ยอมรับ เป็นที่รัก และเป็นพวกเดียวกันกับผู้ที่เป็น
 แบบอย่าง อย่างไรก็ตามการเลียนแบบบุคคลแปลกหน้าก็อาจเกิดขึ้นได้ถ้าผู้เลียนแบบ
 มองเห็นผลของการกระทำของตัวแบบนั้น ๆ ว่าได้รับประโยชน์และความพอใจอย่างไร
 บ้าง¹

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจเบื้องต้น
 คือ การได้รับการยอมรับและปัสถานของจริยธรรมเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
 (Social Interaction) ระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่น การพัฒนาทางจริยธรรมจะ
 ประกอบไปด้วยเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับอายุ ระดับสติปัญญาของบุคคลนั้น

เพียเจต์ (Piaget) เชื่อว่า การพัฒนาทางจริยธรรมตาม
 ธรรมชาติของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสติปัญญาและการคิดหาเหตุผลของแต่ละบุคคล กล่าวคือ จะ
 ทำให้เด็กสามารถพิจารณาตรรกะตรงกับพฤติกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับจริยธรรมได้ ยิ่งเด็ก
 เจริญเติบโตขึ้นเท่าไรก็ยิ่งจะรับรู้จริยธรรมได้สูงขึ้นเท่านั้น²

เพียเจต์ (Piaget) ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของ
 มนุษย์ไว้ 3 ขั้น คือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (แรกเกิด - 2 ปี) พัฒนาการ

¹สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการการใช้
 เหตุผลทางจริยธรรม (โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525), หน้า 20-24: (อัครสำเนา)

²ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก, จริยธรรมของ
 เยาวชนไทย, หน้า 40-41.

ทางจริยธรรมยังไม่เกิดขึ้น แต่สามารถเรียนรู้เรื่องทั่วไปได้โดยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว เพราะวัยนี้พัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นต้น

2. ขั้นยืคคำสั่ง (2-8 ปี) เด็กวัยนี้จะเชื่อฟังและถือเอาคำสั่งของผู้ใหญ่เป็นหลักปฏิบัติ โดยไม่คำนึงว่าคำสั่งนั้นจะมีเหตุผลหรือไม่ถูกต้องหรือไม่ ขั้นนี้ตรงกับพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นที่สองคือ ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ

3. ขั้นยืคหลักแห่งตน (8-10 ปี) เป็นระยะที่เด็กจะคลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอกและจะค่อย ๆ เกิดหลักภายในจิตใจของตนเองขึ้น พัฒนาการจากขั้นที่สองมาสามนี้จะต้องขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาและประสบการณ์ทางสังคมอย่างมาก จริยธรรมขั้นนี้เด็กจะต้องมีพัฒนาการทางสติปัญญา ขั้นคิดด้วยนามธรรมขึ้นไป แต่อาจมีเด็กบางคนพัฒนาช้ากว่านี้ หรือในบางกรณีพัฒนาการอาจหยุดชะงักอยู่ในขั้นที่ 2 เนื่องจากความนับปึงคับอย่างผิดปกติของผู้เลี้ยงดูหรือสังคม หรืออาจเกิดจากการขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้¹

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวของเพียเจต์ และศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมโดยวิเคราะห์คำตอบของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10-16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนตัวและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม โดยแบ่งจริยธรรมออกเป็น 6 ชั้น 3 ระดับ เรียงจากอายุของผู้ให้เหตุผลนั้น ๆ ตามลำดับ ซึ่งสรุปเป็นตารางได้ดังนี้²

¹ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญใจ ประจันต์จันติก, จริยธรรมของเยาวชนไทย, หน้า 40-41.

²Kohlberg, L., Development of Moral Character and Moral Ideology in M.L. Hoffman & L.M. Hoffman (eds.) Review of Child Development Research, Vol.1. (Hartford, Connecticut: Connecticut Printers, Inc., 1964), p.405.

ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
<p>ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการลงโทษ (Obedience and Punishment Orientation) 2-7 ปี</p>	<p>1. ระดับก่อนเกณฑ์ (Proconventional-level) 2-10 ปี</p>
<p>ขั้นที่ 2 การแสวงหารางวัล (Naively Egoistic Orientation) 7-10 ปี</p>	<p>การกระทำของเด็กในขั้นนี้มีความมุ่งหมายเพื่อหลบหนีการลงโทษและการแสวงหารางวัล เด็กถือว่าการที่คนอื่นกระทำตามสิ่งที่เขาต้องการนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แมว่าการกระทำนั้นจะขัดกับบุคคลอื่น ชอบแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกันโดยไม่ให้เสียเปรียบกันด้วย</p>
<p>ขั้นที่ 3 การทำตามที่คุณเห็นชอบ (Good-boy Orientation) 10-13 ปี</p>	<p>2. ระดับตามเกณฑ์ (Conventional Level) 10-16 ปี เป็นระดับที่เด็กทำตามสังคม ประเพณี กฎหมาย ศาสนา โดยจะควบคุมความประพฤติจากการติชมของสังคม การกระทำจะเป็นไปตามที่คุณเห็นชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเพื่อน ดังนั้นการเลียนแบบจึงมีมาก แมว่าแบบอย่างนั้นจะขัดกับสังคมก็ตาม ต่อมาจึงตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย</p>
<p>ขั้นที่ 4 การทำตามหน้าที่ของสังคม (Authority and Social Order Maintaining Orientation) 13-16 ปี</p>	
<p>ขั้นที่ 5 การทำตามค่านับสัญญา (Contractual Legalistic Orientation)</p>	<p>3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-Conventional Level) 16 ปีขึ้นไป เด็กจะมีจริยธรรมในขั้นสูงสุด</p>

ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
<p>ขั้นที่ 6 การยึดมั่นโนธรรม (Conscience Orientation) วัยผู้ใหญ่</p>	<p>คือมีการกระทำที่แยกตนออกจากกฎเกณฑ์และความคาดหวังของผู้อื่น ในการตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ จะต้องนำมาวิเคราะห์ด้วยตนเองก่อน แล้วจึงตัดสินใจโดยคำนึงถึงความสำคัญและประโยชน์สูงสุดของสังคม ไม่รุกรานสิทธิของผู้อื่น มีความรู้สึกเป็นสากล นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน</p>

โคลเบอร์ก (Kohlberg) เชื่อว่า การพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้จะเป็นไปตามลำดับขั้น จากขั้นที่หนึ่งผ่านไปตามลำดับจนถึงขั้นที่หก จะข้ามขั้นไปไม่ได้ โดยคนเราจะให้เหตุผลในขั้นต่ำกว่าอยู่ก่อน ต่อเมื่ออายุมากขึ้นได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ในสังคมมากขึ้นทำให้เข้าใจประสบการณ์เก่า ๆ ใคดีขึ้น แล้วก็จะมีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดโดยใช้เหตุผลในขั้นสูงขึ้นมาแทน ส่วนเหตุผลในขั้นต่ำก็จะละทิ้งไป แต่อาจจะติดอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทางจริยธรรมที่กล่าวมานั้นในระดับต้น ๆ บุคคลจะเห็นแก่ตัว แล้วจึงค่อย ๆ ลดความเห็นแก่ตัวลงไปเป็นการเห็นแก่สังคมและไม่เห็นแก่ตัวเลยในที่สุด แต่บุคคลโดยทั่วไปมักจะพิจารณาถึงระดับสูงสุคนั้นน้อยมาก

จากทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนับว่าเป็นประโยชน์สำหรับครูอาจารย์ บิคา มารคา ผู้ปกครอง ตลอดจนสถาบันและแหล่งต่าง ๆ อันสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนให้เจริญเติบโตด้วยความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

อย่างไรก็ตามการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยอ้อมมีการติดต่อปะทะสร้างสรรคซึ่งกันและกัน ซึ่งสภาพแวดล้อมและบุคคลรอบข้างในสังคมมีอิทธิพลในการถ่ายทอดคุณซึม และก่อให้เกิดทัศนคติ ความเชื่อ พฤติกรรม และจริยธรรมของบุคคลทั้งสิ้น ซึ่งในตอนต่อไปจะได้อธิบายถึงสถาบันและแหล่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมดังต่อไปนี้

ตอนที่ 2 สถาบันและแหล่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม

แม้ว่าโรงเรียนจะได้รับความคาดหวังจากสังคมเป็นอย่างสูงในการเป็นสถาบันที่มีบทบาทในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมแก่นักเรียน แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่าการเรียนรู้ทางจริยธรรมของเด็กมิได้ถูกจำกัดอยู่แต่สิ่งที่สอนอยู่ในโรงเรียนเท่านั้น แหล่งต่าง ๆ ที่นับว่ามีอิทธิพลอย่างยิ่งในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมแก่เด็กได้แก่

2.1 บิคาบารคากับการอบรมเลี้ยงดู

บุคคลจะเป็นคนดีหรือเลวอย่างไรโดยอ้อมมีการสะสมความดีเลวอย่างนั้นไว้ตั้งแต่วัยเด็ก จากการเรียนรู้สิ่งที่ย่านเข้ามาในวงชีวิต ได้แก่ ประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการอบรมเลี้ยงดูซึ่งบุคคลได้รับในวัยต้น เด็กจะมองเห็นความแตกต่างของสิ่งดีและสิ่งชั่ว สิ่งที่ดีและถูก โดยการเรียนรู้จากบุคคลและสิ่งแวดล้อม¹ และบุคลิกภาพของบุคคลนั้น เกิดจากการซึมซาบของบุคคลที่อยู่ในใกล้ชิดที่สุด เป็นไปทีละน้อยโดยไม่รู้ตัว ปกติเด็กจะเลียนแบบพ่อแม่ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในใกล้ชิดที่สุด ฉะนั้นการกระทำทุกอย่างของพ่อแม่จึงเป็นภาพประทับใจของลูกและก่อตัวเป็นบุคลิกภาพของเด็ก

นักจิตวิทยาบางท่านเชื่อว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกนั้นมีอิทธิพลต่อตัวเด็กตั้งแต่ทารกเริ่มก่อตัวอยู่ในครรภ์มารดา ถ้ามารดามีความสุข ความภูมิใจที่จะมีเด็ก เด็ก

¹งามตา ยงศิริ, "อิทธิพลของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่อการอบรมเลี้ยงดูและบุคลิกภาพของเด็ก," จุลสารฉบับพิเศษปีเด็กสากล (สถาบันวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, 2522), หน้า 101.

ที่เกิดมาจะแข็งแรงมีสุขภาพจิตดี แต่ถ้ามารดามีความทุกข์ เกิดความวิตกกังวลในปัญหาต่าง ๆ เช่น กลัวว่าจะเกิดอันตรายขณะคลอด ฯลฯ เด็กที่เกิดมาจะไม่ได้มีความสุขเพียงพอ มีสุขภาพจิตไม่ดี¹

ประสพ รัตนากร กล่าวว่า เด็กทุกคนต้องการความรักอย่างเต็มที่ และหวังในความรักอย่างเต็มที่จากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เพราะความรักเป็นสิ่งที่แรกและสิ่งเดียวที่ทำให้เกิดความสุขใจ²

สเตรง (Strang) ได้กล่าวถึงความต้องการของเด็กวัยรุ่นว่า นอกจากความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และการปรับตัวแล้ว ยังมีความต้องการด้านบุคลิกภาพ (The Personality Needs) อีกด้วย ที่สำคัญก็คือ ต้องการความรักความอบอุ่น (The Need for Affection) ซึ่งจะเริ่มปรากฏตั้งแต่วัยแรกของชีวิตและต้องการอย่างมากในท่อนวัยรุ่น³

มีงานวิจัยจำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ต่อจริยธรรมของเด็กที่พอจะจำแนกสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบของการเลี้ยงดูแบบรักต่อจริยธรรมของเด็ก
เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบได้รับความรักมาก กล่าวคือ ผู้เลี้ยงดูรักเข้าใจ ให้การสนับสนุน และให้ความสำคัญแก่เด็ก พยายามอธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้เด็กฟัง ใช้การลงโทษให้เจ็บกายแต่น้อย และพยายามให้เหตุผลในการบังคับเด็กเสมอ เด็ก

¹ สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม, "จิตวิทยาส่งเสริมการศึกษา," ใน รวมบทความทางการศึกษา จิตวิทยา และอื่น ๆ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพินทยา, ม.ป.ป.), หน้า 273.

² ประสพ รัตนากร, "ความต้องการของเด็ก," ครูปริทัศน์ ฉบับความรู้เกี่ยวกับเด็ก (มกราคม 2522): 31.

³ Ruth Strang, The Adolescent Views Himself (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1957), p.191.

ประเภทนี้ทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 4-13 ปี จะเป็นเด็กที่มีลักษณะเชิงจริยธรรมทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวสูงกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบได้รับความรักน้อย¹ ซึ่งสอดคล้องกับผลการรวบรวมผลการศึกษาของ ควงเคื่อน พันธมนาวิน² ที่พบว่า เด็กและวัยรุ่นไทยที่ได้รับความรักจากผู้เลี้ยงดูมาก มีลักษณะความรับผิดชอบ วินัยทางสังคม และความเอื้อเฟื้อสูงกว่าเด็กที่ได้รับความรักน้อย

2. ผลกระทบของการเลี้ยงดูแบบควบคุมต่อจริยธรรมของเด็ก

บิดามารดาบางคนเลี้ยงดูบุตรหลานแบบควบคุมมาก โดยบังคับให้เด็กทำตามที่เขาเห็นว่าดีและคอยตรวจตราดูเขื่อนอยู่ตลอดเวลา แต่บิดามารดาบางคนก็เลี้ยงดูบุตรหลานแบบควบคุมน้อย โดยให้อิสระแก่เด็กที่จะตัดสินใจทำอะไรบางอย่างด้วยตนเอง ตามใจ ไม่สนใจ และไม่ลงโทษเด็กอย่างพร่ำเพรื่อ ผลการวิจัยของ เบคเกอร์ (Becker) พบว่า เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก จะมีลักษณะเชื่อฟัง สุภาพ เอื้อเฟื้อ แต่มีลักษณะขี้อาย เก็บตัว ใจน้อย และชอบพึ่งพาผู้ใหญ่ ส่วนเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยจะไม่เชื่อฟัง ไม่มีความรับผิดชอบและขาดสมาธิ³ ส่วนในประเทศไทยนั้นผลการวิจัย พบว่า เด็กที่ถูกควบคุมมากจะมีลักษณะเอื้อเฟื้อ ส่วนเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยนั้นจะมีวินัยทางสังคมและมีการควบคุมตนเองสูงกว่าเด็กที่ถูกควบคุม

¹Martin L. Hoffman, "Moral Development" in Carmichael's Manual of Child Development (New York: John Wiley and Sons, Inc., 1970), p.261.

²ควงเคื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจันิก, จริยธรรมของเยาวชนไทย, หน้า 24.

³W.C. Becker, "Consequences of Different Kinds of Parental Discipline," in Review of Child Development Research. ed. M.L. Hoffman and L.Q. Hoffman (New York: Connecticut Printers, Inc., 1964), pp.169-208.

มากอย่างเห็นได้ชัด¹

3. ผลกระทบของการเลี้ยงดูแบบรักและควบคุมต่อจริยธรรม

ของเด็ก

เนื่องจากว่ามีปีคามาตราที่เลี้ยงดูบุตรหลานแบบรักและแบบควบคุมในเวลาเดียวกัน แต่ว่าการรักและการควบคุมนั้นมีปริมาณความเข้มข้น (Degree) แตกต่างกันไป นักวิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาผลกระทบจากปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effects) ของตัวแปรทั้งสองนี้ (การรักและการควบคุม) ว่าจะมีผลกระทบต่อจริยธรรมของเด็กอย่างไร ผลการวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศนั้นสรุปดังตารางดังต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุม
กับลักษณะเชิงจริยธรรมของเด็ก²

แบบ	ควบคุมมาก	ควบคุมน้อย
รักมาก	เชื่อฟัง พึ่งพา สุภาพ สะอาด ก้าวร้าวต่ำ รักษากฎ ไม่เป็นมิตร ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ขอมตามสูง	ชอบสังคม มีความคิดสร้างสรรค์ ก้าวร้าวได้สำเร็จ รักษากฎน้อย แสดงบทบาทของผู้ใหญ่ได้ง่าย เป็น เอกเทศ มีลักษณะรับผิดชอบสูง มี วินัยในตนเองสูงสุด ✓

¹ ควงเคือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก, จริยธรรมของเยาวชนไทย, หน้า 28.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

แบบ	ควบคุมมาก	ควบคุมน้อย
รักน้อย	มีปัญหาประเภทโรคประสาท ชอบทะเลาะวิวาทกับเพื่อน ชี้อาย หลบหลีกสังคม ก้าวร้าวตนเองสูง มีลักษณะรับผิดชอบต่ำสุด มีวินัยในตนเองต่ำสุด	มีปัญหาประเภทอาชญากรรม ไม่ยอมทำตาม มีความก้าวร้าวสูง มีลักษณะรับผิดชอบต่ำ

4. ผลกระทบของการใช้เหตุผลต่อจริยธรรมของเด็ก

เนื่องจากบิดามารดาบางคนมักจะอธิบายหรือชี้แจงให้บุตรหลานเข้าใจถึงเหตุผลในการกระทำเสมอเมื่อมีการอบรม แต่ก็ยังมีบิดามารดาบางคนที่อบรมสั่งสอนบุตรหลานไม่เคยใช้เหตุผลเลย เคย์ (Kay)¹ พบว่า ผู้เลี้ยงดูที่มีการศึกษาและฐานะต่ำขาดความสามารถที่จะให้เหตุผลแก่เด็ก จึงชอบใช้อารมณ์และการวางอำนาจแทน ทำให้เด็กรู้สึกเป็นศัตรูต่อผู้ควบคุมพฤติกรรมของคนทุกระดับ เริ่มตั้งแต่บิดามารดา ครู ไปจนถึงตำรวจ ส่วน วอลเตอร์ และปาร์ค (Walters and Parke) พบว่า เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลเป็นเด็กที่ไม่ก้าวร้าว รู้จักรับผิดชอบชั่วดี รู้สึกดีสบายเมื่อทำผิด ส่วนเด็กที่เป็นบุตรอาชญากรนั้นส่วนมากมาจากครอบครัวที่ไม่ใช้เหตุผลในการ

¹W.Kay, Moral Education (London: George Allen and Unwin Ltd., 1975), p.30. อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม, จริยธรรมของเยาวชนไทย, หน้า 25.

อบรมเด็ก และขาดความคงเส้นคงวาในการลงโทษหรือให้รางวัลแก่เด็กด้วย¹

5. ผลกระทบของวิธีทำโทษกับจริยธรรมของเด็ก

การทำโทษที่มีคามารคาโดยทั่ว ๆ ไปใช้กับบุตรหลานของตานั้นอาจจำแนกออกเป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ การทำโทษทางกายและการทำโทษทางจิต การทำโทษทางกาย ได้แก่ การทำให้เด็กรู้สึกเจ็บกายด้วยการ หนีบ ที่ ตบ ตะ พูม ฯลฯ ส่วนการทำโทษทางจิต ได้แก่ การทำให้เกิดความรู้สึกทางจิต เช่น การไม่ยอมพูดด้วย การไม่ยอมรับ การไม่ให้ความสนใจ ฯลฯ และ ฮอฟแมน (Hoffman) ได้พิจารณาเปรียบเทียบการลงโทษทั้งสองอย่างละเอียดแล้วพบว่า การลงโทษทางกายนั้นทำให้เด็กรู้แต่เพียงว่าขณะนั้นตนได้กระทำในสิ่งซึ่งไม่เป็นที่พอใจของผู้เลี้ยงดู แต่เด็กอาจจะไม่ทราบว่าเพราะอะไรผู้เลี้ยงดูจึงไม่พอใจและในบางกรณีเด็กไม่รู้เลยว่าสิ่งที่ตนได้กระทำลงไปนั้นเป็นผลให้ตนเองถูกตี ส่วนการลงโทษทางจิตนั้นจะทำให้เด็กได้รับความรู่มากกว่าการลงโทษทางกาย นอกจากนั้นในการลงโทษทางจิตหากบิดามารดาใช้การว่ากล่าวอบรมด้วยก็จะเป็นการให้ความรู้เชิงจริยธรรมแก่เด็กจึงจะช่วยให้เด็กใช้หลักในการปฏิบัติ และเป็นการกระตุ้นให้เด็กใคร่รู้จักใช้หลักจริยธรรมในการควบคุมความประพฤติของตนเองในอนาคตอีกด้วย²

จะเห็นได้ว่าสภาพทั่วไปภายในบ้านระหว่างที่เด็กอยู่ในวัยเติบโตไม่เกิน 12 ปี และช่วงเข้าสู่วัยรุ่นนั้นมีความสำคัญมาก ความเจริญทางอารมณ์ สติปัญญา

¹R.H. Walters, and R.D.Parke, "The Influence of Punishment and Related Disciplinary Techniques on the Social Behavior of Children: Theory and Empirical Finding," in Progress in Experimental Personality Research, ed. B.A. Maher (New York: Academic Press, 1967), pp.179-228,อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจันต์จันติก, จริยธรรมของเยาวชนไทย, หน้า 29.

²M.L. Hoffman, Moral Development in P.H.Mussen (ed.), Carmichael's Manual of Child Development, pp. 261-360.

ในอนาคตของเด็กย่อมขึ้นอยู่กับ การเริ่มต้นชีวิตในบ้าน ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองทั้ง ทางด้านร่างกายและจิตใจที่ถูกต้อง เด็กก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ถ้าหากเป็นไปใน ทางตรงกันข้ามชีวิตของเด็กก็จะพบแต่ความขมขื่น ซึ่งต่อไปเขาอาจจะหาทางระบาย ในวิธีทางที่ผิด ๆ ซึ่งจะเป็นปัญหาของสังคมต่อไปได้

นอกจากสถาบันครอบครัวจะมีบทบาทเป็นเบื้องต้นแล้ว สถาบันหนึ่ง ที่มีบทบาทไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันและมีความรับผิดชอบในการสร้างบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ ในตัวเด็ก คือ โรงเรียน และภายในโรงเรียนก็มีปัจจัยอีกมากมายที่จะส่งผลกระทบต่อ ถึงตัวเด็ก ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

2.2 โรงเรียน

2.2.1 หลักสูตรและการสอน

หากจะเปรียบเทียบความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติ เป็นอุดมคติ อุดมการณ์ ความใฝ่ฝันของบุคคลแล้ว หลักสูตรก็เปรียบกับโครงการของ การปฏิบัติ เพื่อให้อุดมคตินั้นบรรลุถึงผลสำเร็จ หรือหากจะเปรียบเทียบความมุ่งหมายทาง การศึกษาเป็นผลที่มุ่งบ้างแล้ว หลักสูตรก็เปรียบได้กับมรรควิธีที่จะนำความมุ่งหมาย ดังกล่าวไปสู่ความสำเร็จ และการจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตามจะไม่สำเร็จล่วง ไปตามที่กำหนดไว้ ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นโครงการและเป็นแนวทางในการให้การศึกษา และโครงการนั้นต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้¹

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ.2524 ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ มีฝีมือ มีความชำนาญ และ ประสบการณ์ สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพด้วยความมั่นใจ
2. เพื่อให้รู้จักคนควา แก้ปัญหา และติดตามความ เจริญก้าวหน้าในงานอาชีพของตนอยู่เสมอ มีนิสัยรักการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อ

¹ สุมิตร คุณานุกัร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ขวานพิมพ์, 2520), หน้า 2.

หน้าที่และมีเจตนาที่ดีที่ต่อสังคมชาติ

3. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในเรื่องภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ที่จำเป็นแก่การศึกษาและการประกอบอาชีพ

4. เพื่อให้มีบุคลิกภาพดี มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ประหยัด มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ โดยรู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรมและกฎหมาย

5. เพื่อให้มีความเข้าใจในปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศและของโลกปัจจุบัน มีความสำนึกในความเป็นไทย ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย¹

จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพกล่าวได้ว่า ได้มีการเน้นให้ผู้สำเร็จจากสถาบันอาชีวศึกษา มีคุณสมบัติทางจริยธรรมอย่างเห็นได้ชัดในจุดมุ่งหมายข้อที่ 4 และข้อที่ 5 ซึ่งลักษณะดังกล่าวครอบคลุม² ทางจริยธรรมทั้ง 6 ชั้นของโคลเบอร์ก คือ

1. การเชื่อฟังและการลงโทษ
2. การแสวงหารางวัล
3. การทำตามผู้อื่น เห็นชอบ
4. การทำตามหน้าที่ของสังคม
5. การทำตามคำมั่นสัญญา
6. การยึดมั่นในธรรม

¹กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โรงเรียนสาธิตข้างพระนคร, 2524), หน้า 1.

²Kohlberg, "Development of Moral Ideology" in Review of Child Development Research, edited by M.L. Hoffman & L.W.Hoffman (Hartford, Connecticut: Connecticut Printers, Inc., 1964), p.405.

แม้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะเน้นการให้การศึกษาทางวิชาการ และทำให้มีความสำคัญในการฝึกฝนให้มีทักษะในทางวิชาชีพ เพื่อสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 นั่นคือ การให้การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาเพื่อมุ่งผลิตช่างฝีมือระดับกลาง¹ ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการศึกษาในแต่ละประเภทวิชาซึ่งมีทั้งสิ้น 4 ประเภทวิชา (โดยตัดประเภทวิชาเกษตรกรรมออก เพราะโรงเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครไม่เปิดสอนสาขาเกษตรกรรม) คือ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม และคหกรรม จึงได้เน้นความสามารถเชิงทักษะเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีการเน้นลักษณะทางคุณธรรม จริยธรรมในบางประเภทวิชา อาทิเช่น ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม โดยเฉพาะสาขาวิชาช่างสำรวจ ซึ่งได้กล่าวถึงเป้าหมายทางจริยธรรมไว้อย่างชัดเจน และประเภทวิชาที่มีการกำหนดจุดประสงค์ให้ผู้เรียนมีลักษณะทางจริยธรรมอีกประเภทหนึ่งคือ ประเภทวิชาคหกรรมในทุกสาขาวิชา

นอกจากได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในหมวดวิชาชีพแล้ว ในหมวดวิชาแกนวิชาสามัญ เช่น วิชาสังคมศึกษา และวิชาพลานามัย ก็มีจุดประสงค์และเนื้อหาที่เน้นถึงการปลูกฝังลักษณะทางจริยธรรม เช่น วิชาสังคมศึกษา (ส.401, 402, 503, 504) ซึ่งเป็นวิชาบังคับ และวิชาพลศึกษาในเกือบทุกรายวิชา นอกจากนี้ยังมีวิชาภาษาไทย (ท.503, 504, 605, 606) และวิชาเลือกเสรีอื่น ๆ อีกที่ได้มีการเน้นในเรื่องคุณลักษณะทางจริยธรรม

อนึ่งนอกเหนือจากที่มีการกำหนดในหลักสูตรและวัตถุประสงค์ในแต่ละรายวิชาให้มีการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมแล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน จึงได้ประกาศเพิ่มเติมในวันที่ 12 กันยายน 2527 ว่า ให้สถานศึกษาในสังกัดกระทรวง

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2525-2529) (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา, 2524), หน้า 87.

ศึกษาธิการ เปิดสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมอีกสัปดาห์ละ 1 คาบ¹ นอกจากนี้ยัง
ได้มีการรณรงค์ให้สถาบันการศึกษาทั้งสังกัดกรมอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน ได้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม
ให้แก่นักเรียนนักศึกษาในแต่ละสถาบันอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตามหลักสูตรมิได้หมายความแต่เพียงหนังสือ
หรือหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายถึงกิจกรรมและ
ประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับเด็กซึ่งรวมถึงการสอนของครูต่อนักเรียนอีกด้วย²

แสง จันทร์งาม ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการเรียนการ
สอนจริยศึกษาไว้ว่า "ถ้าเราสังเกตดูการสอนและการเรียนในแขนงจริยศึกษาในปัจจุบัน
เราจะเห็นได้ว่า เรากระทำกันในระดับสัญญาหรือความจำเท่านั้น ครูผู้สอนมีหน้าที่เพียง
ให้ข่าวสารและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพุทธประวัติ ศาสนพิธี ศิล ขอธรรม และวัฒนธรรม
แขนงต่าง ๆ แก่นักเรียน นักเรียนทำหน้าที่เพียงแต่จำข่าวสารและข้อเท็จจริงเหล่านี้
ไว้ เมื่อถึงเวลาสอบไล่ครูก็ออกข้อสอบเพื่อจะทดสอบความจำของนักเรียน ถ้านักเรียน
จำข้อเท็จจริงได้มากเป็นที่น่าพอใจก็สอบได้"³

นอกจากนี้ยังมีผู้ตั้งข้อสังเกตทำนองเดียวกันว่า "การสอน
จริยศึกษาที่ไม่ใคร่บรรลุดูจุดประสงค์ตามข้อเท็จจริงแล้ว ผู้สอนมิได้สอนจริยศึกษาแต่กลับ
ไปสอนอ่านไทย โดยเนื้อหาของจริยศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เช่น เรื่องมรณภาพ ผู้สอนก็
ให้ผู้เรียนอ่านและท่องจำเนื้อหาแทนที่จะจัดกิจกรรมให้เด็กเห็น เข้าใจ เลื่อมใส และ

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการเพิ่มเติม
รายวิชาในหลักสูตรมัธยมตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (เอกสารอัสสำเนา), หน้า 1-2.

²กมล สุคประเสริฐ, "การวิจัยหลักสูตร," ศูนย์ศึกษา 16 (2 กุมภาพันธ์
2512): 20.

³แสง จันทร์งาม, "ข้อสังเกตเกี่ยวกับจริยศึกษา," ใน การประชุมทาง
วิชาการเรื่องพระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: กรมการ
ศาสนา, 2513), หน้า 18.

ปฏิบัติจริง โดยติดตามผลการปฏิบัติด้วย¹

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงปัญหาจริยธรรมในสังคมและเห็นความจำเป็นในเรื่องการเตรียมการสอนจริยศึกษา จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหนึ่งชุดเพื่อจัดทำหลักการและกำหนดวิธีสอนจริยศึกษาสำหรับใช้สอนนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงนักศึกษาและประชาชน ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้กำหนดหลักการจัดจริยศึกษาไว้ 4 ประเภท ซึ่งได้อ่างไว้ในหลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน คือ

1. พัฒนาจริยศึกษาทั้งระบบคือ ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา
2. ในการดำเนินการจะต้องยึดหลักการป้องกันดีกว่าการแก้ไข
3. จะต้องมี การห้ามควบคู่ไปกับการส่งเสริม
4. เมื่อมีการอบรมสั่งสอนอย่างใด ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะต้องปฏิบัติและดำรงชีวิตอย่างนั้นทั่วกันอย่างจริงจังและสืบเนื่องกัน มิใช่ทำบางหยุดบาง

นอกจากนี้คณะกรรมการชุดเดียวกันยังได้เสนอหลักเบื้องต้นในการสอนจริยศึกษา หลักเกณฑ์ในการสอน การจัดทำแผนการสอน และได้เสนอวิธีการต่าง ๆ ในการดำเนินการสอนจริยศึกษาดังที่ ข่า เลื่อง วุฒิจันทร์ ได้เขียนไว้ดังนี้

1. หลักเบื้องต้นในการสอนจริยศึกษา
หลักเบื้องต้นในการสอนจริยศึกษา ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากผลการค้นคว้าวิจัยและจากบางส่วนของวิชาจิตวิทยาการศึกษาที่มีดังนี้

¹หน่วยศึกษานิเทศก์, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการสอนจริยศึกษาระดับประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: องค์การค่าครูสภา, 2524), หน้า 26.

1.1 การสอนจริยศึกษา ควรเน้นเรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมในลักษณะบวก ไม่ใช่ลักษณะลบ เช่น ในการตั้งวัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรม ควรระบุลงไปว่า เพื่อเสริมสร้างและดำรงรักษาไว้ซึ่งความประพฤติที่ดีของ นักเรียนทุกคนในระดับสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ไม่ใช่บอกแต่เพียงว่า เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคน ไม่ทำชั่ว ไม่ทำบาปเท่านั้น รวมทั้งการยกตัวอย่างประกอบในการสอนก็เช่นเดียวกัน ควรจะยกตัวอย่างบุคคลที่มีความประพฤติดี ดีกว่าไปยกตัวอย่างบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี

1.2 จุดประสงค์ที่สำคัญในการสอนจริยศึกษา คือ ความเป็นผู้ปฏิบัติดี ไม่ใช่สอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับแต่เพียงความรู้เท่านั้น

1.3 ครูอาจารย์จัดประสบการณ์ทางการ เรียนรู้ให้เหมาะสม หรือสอดคล้องกับพัฒนาการทางค่านิยมทางค่านิยมทางจิตวิทยา และทางค่านิยมทางสังคมวิทยาของนักเรียน

1.4 บทเรียนที่ครูอาจารย์จะสอนนักเรียนนั้น ควรจะไต่ถามถึงความสนใจ ความต้องการ ความสามารถ และภูมิหลังของนักเรียน ด้วยเสมอ

1.5 การสอนจริยศึกษา เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ที่ดีนั้น ครูอาจารย์ควรจัดให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในบทเรียน หรือมีการ กระทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน รวมถึงการที่นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ต่าง ๆ อันเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่าง แท้จริง

1.6 การสอนจริยศึกษาแบบแก้ปัญหา จัดว่า เป็นสถานการณ์แห่งการเรียนรู้ที่ได้ผลดีแบบหนึ่งก็ต่อเมื่อปัญหานั้นเป็นเรื่องจริง และมีความหมายต่อตัวนักเรียน การฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาทางค่านิยมจริยธรรม เป็น สิ่งจำเป็นมากในการเรียนวิชาจริยศึกษา เพราะการแก้ปัญหายจริยธรรมได้นั้นย่อมช่วย เสริมสร้างพฤติกรรมหรือพัฒนาบุคลิกภาพให้แก่ นักเรียน ดังนั้นปัญหาที่ครูหยิบยกขึ้นมา จึงควร เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของชีวิตจริงในปัจจุบันซึ่งมีความหมายและ สำคัญต่อตัวเด็กเสมอ

1.7 จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนจริยศึกษา ควรจะต้องมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในชีวิตจริงของนักเรียนเสมอ

1.8 ครูอาจารย์ควรจะให้ให้นักเรียนได้รู้จัก
 รูปแนวความคิดรวมยอดของเนื้อหาหัวข้อจริยธรรม และสามารถนำเอาแนวความคิด
 รวมยอดเหล่านั้นไปใช้กับประสบการณ์ใหม่ ๆ ในด้านต่าง ๆ ของชีวิตประจำวันได้

1.9 นักเรียนแต่ละคนย่อมมีเอกลักษณ์
 โดยเฉพาะของตัวเอง นักเรียนจึงสามารถเรียนรู้ได้ตามอัตราและด้วยวิธีการหรือ
 วิชาทางของเขาเองเสมอ หมายถึงคนเรามีความแตกต่างกันนั่นเอง ดังนั้นกิจกรรม
 หรือวิธีสอนและสื่อสารการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะนำไปสอน จึงจำเป็นต้องมีหลาย ๆ อย่าง
 แตกต่างกันไปเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ
 เรียนรู้ได้ดีและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. หลักเกณฑ์ในการสอนจริยศึกษาให้ได้ผลดีมีดังนี้

2.1 การจัดเนื้อหาและประสบการณ์ใน
 บทเรียน ควรเน้นให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่เหมาะสม
 กับวัยผู้เรียน

2.2 เนื้อหาของหัวข้อจริยธรรม ควรสอนให้
 ครอบคลุมเนื้อหาของหัวข้อจริยธรรมสำหรับชั้นหรือระดับการศึกษานั้น ๆ ทั้งหมด และ
 จัดให้เหมาะสมกับความสามารถ ความรู้ ความสนใจของนักเรียนที่จะสามารถเลือกเอา
 ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และต้องสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมด้วย

2.3 การสอนจริยศึกษาสำหรับชั้นหนึ่ง ๆ
 ควรแยกชั่วโมงเป็นวิชาโดยเฉพาะ หรือถ้ามีความจำเป็น ถ้าจัดไม่ได้ก็ควรให้สอดแทรก
 อยู่กับวิชาอื่นก็ได้และควรให้ต่อเนื่องกันกับความรู้เดิมของนักเรียน

2.4 ผลจากการเรียนการสอน ควรวัดออกมา
 หลาย ๆ ด้าน เช่น เจตคติของจริยนิสัย ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติของ
 จริยธรรม

3. การจัดดำเนินการสอนจริยศึกษา

ผู้สอนควรได้มีการพิจารณาดำเนินการสอนตาม

ความเหมาะสม ได้แก่

3.1 การสอนแบบบูรณาการ

3.2 สอนตามเหตุการณ์โดยบังเอิญ เช่น

ขณะมีข่าวหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการฆ่าเพื่อประโยชน์ ก็ให้ดำเนินการสอนหัวข้อจริยธรรมเกี่ยวกับการฆ่าเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

3.3 สอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ โดยดึง

เอาความรู้เนื้อหาหัวข้อจริยธรรมแทรกไปในแต่ละวิชา เช่น เรื่องระเบียบวินัย ความเป็นอยู่ที่ดี เข้าวินัย ความยุติธรรม เข้าไปในวิชาพลศึกษา

4. วิธีสอนจริยศึกษา

4.1 ลักษณะของวิธีสอนจริยศึกษาโดยทั่วไปอาจ

แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

ก. วิธีสอนประเภทที่ครูเป็นศูนย์กลาง

เป็นวิธีการที่ครูอาจารย์เป็นผู้จัดและดำเนินการสอนโดยตรง ซึ่งจะเห็นว่าครูอาจารย์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในห้องเรียน และต้องการให้นักเรียนจดจำเนื้อหาหัวข้อจริยธรรมอย่างขึ้นอกขึ้นใจ และเข้าใจอย่างแท้จริง วิธีนี้ใช้ได้กับนักเรียนนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป เพราะเด็กในวัยนี้เริ่มมีพัฒนาการทางสติปัญญา สามารถศึกษาหัวข้อจริยธรรมในชั้นลึกซึ่งกว่าระดับประถมศึกษาได้บ้างแล้ว และยังเป็นการสร้างพื้นฐานสำหรับศึกษาหัวข้อจริยธรรมในชั้นที่ลึกซึ่งกว่าคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่ออีกด้วย วิธีสอนประเภทนี้ ได้แก่ การบรรยาย การถามตอบ การให้การบ้าน การจดบันทึก และการท่องจำ ฯลฯ

ข. วิธีสอนประเภทที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง

เป็นวิธีการที่ครูอาจารย์ไม่ได้สอนโดยตรงหรือไม่ได้ผูกขาดการสอนจริยศึกษาแต่เพียงผู้เดียว แต่เป็นวิธีสอนที่ครูพยายามให้นักเรียนมีประชาธิปไตยในการเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ช่วยทำให้บรรยากาศในห้องเรียนดีขึ้น ครูอาจารย์เป็นกันเองกับนักเรียน ควรแนะนำนักเรียนและให้นักเรียนสามารถปรับตัว เข้ากันได้เป็นอย่างดี วิธีนี้ใช้ได้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาขึ้นไป และในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปจะใช้ได้ดียิ่งขึ้น เพราะเด็กในวัยนี้มีพัฒนาการทางสติปัญญา ทางสังคม ชอบค้นคว้าหาความรู้ หาข้อเท็จจริงในวิชาความรู้

ชอบทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ที่สำคัญคือนักเรียนระดับนี้เริ่มมีความคิดที่ดีและมีระดับ
วุฒิภาวะเพิ่มมากขึ้น ผลแห่งวิธีสอนประเภทนี้จึงทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์มาก
มีเจตคติและการปฏิบัติทางค่านิยมที่ดีขึ้น วิธีสอนประเภทนี้ได้แก่ การอภิปราย
การสาธิต การแบ่งหมู่ศึกษาคนควาและรายงาน และการแสดงละครจรรยาศึกษา ฯลฯ

ในการสอนจรรยาศึกษาให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ ครูอาจารย์
ควรพิจารณาเลือกใช้วิธีสอนหรือกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ซึ่งมีทั้งลักษณะที่ครูและ
นักเรียนเป็นศูนย์กลางประกอบกัน หรือปะปนกันไปให้เหมาะสมกับโอกาส สภาพของ
บทเรียน เนื้อหา และตัวผู้เรียน¹

2.2.2 สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

โรงเรียนหรือสถานศึกษานับว่าเป็นสังคมย่อยสังคมหนึ่ง
เด็กนักเรียนนักศึกษาจะต้องใช้ชีวิตในสถานศึกษาอยู่ระยะหนึ่งของชีวิต และในวันหนึ่ง ๆ
ในระหว่างที่กำลังศึกษาเล่าเรียนนี้ แม้จะมีเวลาอยู่ในสถานศึกษาน้อยกว่าอยู่นอกสถานศึกษา
ก็ตาม แต่ก็มีสภาพที่คล้ายคลึงกับว่าได้อยู่ในสถานศึกษาตลอดเวลาเหล่านั้น เป็นที่ยอมรับ
ว่าสถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นสถานที่อบรมกล่อมเกลาเด็กนักเรียนนักศึกษาให้เป็นผู้มี
คุณธรรม จริยธรรมดี เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ² ดังนั้น
สิ่งแวดลอมและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อการฝึกอบรม
กล่อมเกลา ส่งเสริม และปลูกฝังให้นักเรียนและนักศึกษามีลักษณะตามที่สังคมและ
ประเทศชาติต้องการ สถานศึกษาจึงมีหน้าที่ที่จะต้องจัดและพัฒนาสิ่งแวดลอมและ
สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในสถาบันเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝังและเสริมสร้าง
จริยธรรมให้บังเกิดผล

สภาพแวดล้อมในโรงเรียนนับว่าเป็นสิ่งที่จะมองข้ามมิได้
ดังเหตุผลข้างต้น เพราะการที่นักเรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีงามเป็นการฝึกและ

¹ ชำ เลื่อง วุฒิจันทร์, หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า
139-144.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 100.

ส่งเสริมความมีระเบียบวินัย ความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
ความเป็นผู้มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ¹

กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ใน
ปี 2522 จึงได้ให้โรงเรียนทั้งหลายในสังกัดดำเนินการ เริ่มจากโรงเรียนสังกัด
กรมสามัญศึกษา โดยดำเนินการตามโครงการต่อไปนี้

1. โครงการจัดป้ายคติธรรมในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์
เพื่อให้ครู นักเรียน และบุคคลอื่น ๆ ในโรงเรียนได้พบเห็นข้อคติธรรมและข้อคิดอันเป็น
ประโยชน์เพื่อปลูกฝังน้ำใจ หรืออุปนิสัยให้เป็นคนเสียสละและมีความรักห่วงแทนในสมบัติ
ของส่วนรวม และเพื่อเป็นสิ่งเตือนใจทุกคนให้ประพฤติดี หลีกเลี่ยงความชั่วตามคติและ
อุดมการณ์ที่เขียนไว้บนป้าย
2. โครงการจัดห้องจริยธรรมในโรงเรียน มี
วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนศีลธรรม เพื่อเป็นที่สงบใจของครูอาจารย์
และนักเรียน ตลอดจนเพิ่มพูนธรรมะจากหนังสือต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจสาระของชีวิต
มากขึ้น และอบรมศีลธรรมจรรยาตามประเพณีไทย รู้ความหมาย ความสำคัญของประเพณี
ต่าง ๆ ทางศาสนา ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงและนำเอาหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวัน
ได้ ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัย รู้จักสงวน สำนวณ และเคารพสถานที่ ฝึกนิสัยความรับผิดชอบ
เพื่อเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญทางศาสนาที่มีต่อสังคมไทยให้นักเรียนได้เห็นว่าการ
สามารถแก้ไขตนเองและสังคมได้ ซึ่งจะทำให้มีศรัทธายึดมั่นในศาสนายิ่งขึ้น
3. โครงการส่งเสริมความสะอาดในโรงเรียน มี
วัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการรักษาความสะอาดแก่นักเรียน ให้รู้จักรับผิดชอบ
ร่วมกัน รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อความสะอาดและความสบายใจของผู้ที่อยู่ในโรงเรียน
และผู้ที่มาติดต่อหรือเกี่ยวข้องกับทุกคน เพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในสถาบันของตน
ซึ่งจะส่งผลไปถึงความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและบ้านเมืองต่อไป
4. โครงการทำสัญลักษณ์ที่ยึดเหนี่ยวทางใจในโรงเรียน
มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูอาจารย์ นักเรียน นักการภารโรง และบุคคลอื่น ๆ ในโรงเรียน

¹ ขำเลื่อง วุฒิจันทร์, หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 101.

ได้มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ประกอบแต่กรรมดี ละเว้นความชั่ว ทั้งทำให้เกิดความสามัคคีลดความขัดแย้งต่าง ๆ ในโรงเรียน และทำให้เกิดความรักและห่วงใยในชื่อเสียงและเกียรติยศของสถานศึกษา อันจะไม่นำความเสื่อมเสียแก่สถานศึกษาของตนเอง

5. โครงการปลูกต้นไม้ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อโน้มน้าวจิตใจของนักเรียนให้มาศึกษาหาความรู้ในบรรยากาศที่ร่มรื่นและสวยงาม เพื่อปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของความร่มรื่นและสวยงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาดของที่อยู่อาศัย ทั้งเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนรัก ซาบซึ้ง และรู้จักอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ ใฝ่แสดงออกถึงการสร้างสรรค์ เสียสละบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อหมู่คณะ และสถานที่ที่ตนได้ใช้ประโยชน์อันจะนำไปปฏิบัติต่อสังคมภายนอกต่อไป และที่สำคัญคือ ให้นักเรียนได้เกิดความรู้สึกร่วมกันว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอันจะบังเกิดความผูกพัน ความรักในสถานศึกษาของตนยิ่งขึ้น¹

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ กล่าวว่า "สิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนควรจะมีเสมอหรือดีกว่าสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่บ้านของนักเรียน อันจะเอื้ออำนวยต่อการอบรมสั่งสอนและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน หรือโรงเรียนในระดับสูงขึ้นไปนักเรียนจะเข้ามาศึกษาต่อควรจะมีสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดจรัสเรียนการสอนหรือสูงกว่าโรงเรียนหรือสถานศึกษาระดับต่ำกว่าที่นักเรียน นักศึกษาสำเร็จมาก โรงเรียนหรือสถานศึกษาแต่ละระดับควรมีสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพทางค่านิยมและจริยธรรมสูงขึ้นตามลำดับของการศึกษา และต่อเนื่องสูงขึ้นไปตามลำดับการศึกษา จึงทำให้การอบรมสั่งสอนและการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่แก่นักเรียน นักศึกษา ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ²

¹ชำเลื่อง วุฒิจันทร์, หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 112-116.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 116.

2.2.3 กลุ่มเพื่อน

เมื่อบุคคลใดก้าวจากวัยเด็กขึ้นสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่เป็น การยากในการที่เขาจะปฏิบัติตน เพราะเป็นวัยที่กำลังก้าวระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งก็เป็นระยะที่ยาวนานพอสมควรที่จะถูกขับเอาทัศนคติ อุดมคติ ความคิด ฯลฯ จากสิ่งที่พบเห็นและมีอิทธิพลรอบข้าง

สุชา จันทรเฒ ได้กล่าวไว้ในหนังสือวัยรุ่นเกี่ยวกับ กลุ่มเพื่อนว่า กลุ่มเพื่อนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในสภาพสังคมปัจจุบัน เมื่อครอบครัว หย่อนบทบาทในการให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิก เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนทั้ง ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ค่านิยมของกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง (Identification) ของแต่ละบุคคลในเรื่องบรรทัดฐาน แบบแผนพฤติกรรม และ ทัศนคติมากยิ่งขึ้นกว่าหน่วยทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งบางครั้งอาจขัดแย้งกับบรรทัดฐานของสังคม ส่วนรวม ทั้งนี้เพราะการติดต่อด้านระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อนมีความใกล้ชิดและ ยาวนานจนวัยรุนยึดถือบรรทัดฐานของกลุ่มมาเป็นแบบอย่าง สมัยเด็กพ่อแม่เป็นบุคคลแรกที่ เด็กเจริญรอยตาม แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุนจะหันไปสู่แบบอย่างของเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน มากกว่า การยอมรับจากผู้ใหญ่ก็ยังมีค่าสำคัญน้อยกว่าการยอมรับจากเพื่อนในวัย เดียวกัน¹

จำเนียร ชวงโชติ ได้กล่าวถึงความต้องการของเด็กวัยรุ่น ว่า ในบรรดาความต้องการด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่นนั้น ความต้องการตำแหน่งทางสังคม (Need for Social Status) เป็นความต้องการอันสูงสุดของเด็กในวัยนี้ วัยรุน ต้องการให้เพื่อนฝูงยอมรับว่าตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่ม ต้องการที่จะเป็นคนสำคัญและ ต้องการให้คนอื่นยกย่องผลงานของตน ต้องการให้เพื่อนฝูงและคนอื่นรับรู้ว่าตนมีคุณค่า²

¹สุชา จันทรเฒ, วัยรุ่น

²จำเนียร ชวงโชติ, เทคนิคการแนะแนว (ภาควิชาจิตวิทยา คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518), หน้า 2.

จะเห็นได้ว่าเพื่อนนับว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็กมาก ยิ่งเป็นเพื่อนที่รักมากด้วยแล้วจะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดของเด็ก เด็กจะแสดงพฤติกรรม คล้อยตามเพื่อนหรือเลียนแบบเพื่อนเพื่อให้เพื่อนยอมรับและเข้ากลุ่มได้¹

เลิศพร ภาระสกุล ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับสังคม กลุ่มเพื่อนว่า อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในสถาบันการศึกษาจะส่งเสริมค่านิยมรักความสะอาด สบาย ซึ่งปรากฏได้เด่นชัดในสถาบันการศึกษาของไทย กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างมากในเรื่องค่านิยม รักความสะอาดสบาย รักสนุก ไม่เคร่งเครียด ค่านิยมเหล่านี้อาจเรียกได้ว่าเป็นค่านิยมที่ต่อต้านบุญญากรรม แสดงออกให้เห็นโดยการที่นิสิตนักศึกษาไทยไม่ค่อยหมกมุ่นเรื่องตำราหรือซักถามอาจารย์หรือเพื่อน หรือมีการอภิปรายกันในเรื่องของวิชาการ หรือจับกลุ่มคนควาทดลองผลิตของใหม่ ส่วนใหญ่จะเที่ยวเตร่หาความสนุกสนานจากการซื้อข้าวของ ชมภาพยนตร์ แข่งขันกีฬา เต้นรำ² ซึ่ง สุชา จันทรเอม กล่าวว่าการที่เด็กในวัยนี้มองเห็นว่าเพื่อนมีความสำคัญ และมีความต้องการอย่างยิ่งที่จะเข้าหมู่คณะให้ได้ เขาจึงต้องพยายามทำตัวให้ทุกอย่างทุกอย่างเหมือนเพื่อนหรือเหนือกว่า ผู้ปกครองจะต้องสนใจเปลี่ยนแปลงมากในการที่จะให้ค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอ ซึ่งมีเช่นนั้นแล้ว เด็กอาจหันไปไขว่คว้าหาสิ่งที่ต้องการในทางมิถูกสมควรได้³

อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนก็มีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็คือ กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่จะสอนให้เรียนรู้ถึงการที่จะก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่ เพราะกลุ่มเพื่อนมีหน้าที่ประการหนึ่งที่เรียกว่า "Transition Function" ซึ่งจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กให้ค่อย ๆ เข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ ในทางลบกลุ่มเพื่อนอาจชักนำทำให้เด็กมีความประพฤติที่สังคมไม่ยอมรับ เพราะบางกลุ่มนั้นผู้นำจะมีอำนาจมากและมัก

¹จำเนียร ช่างโชติ, เทคนิคการแนะแนว, หน้า 2.

²เลิศพร ภาระสกุล, "การอบรมระเบียบสังคมของเยาวชนในประเทศไทย," ใน เยาวชนไทย (สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 1-2.

³สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม, จิตวิทยาวัยรุ่น, หน้า 176.

จะบังคับให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มเดียวกันทำตามเสมอ¹

เลอเฟอจี และ วอลโซชิน (Lefurgy and Walsoshin)

ได้ทำการทดลองยกระดับจิตใจของเด็กโดยใช้กลุ่มเพื่อน โดยให้เด็กชายหญิงรับฟังเหตุผลจากเพื่อน ๆ ผลปรากฏว่า เหตุผลที่กลุ่มเพื่อนเสนอนั้นมีอิทธิพลรุนแรงมากสามารถเพิ่มหรือลดขั้นการพัฒนาทางจริยธรรมได้ และการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลคงทนกว่าการเปลี่ยนแปลงการฝึก 1,000 วัน แต่การเปลี่ยนแปลงระดับจริยธรรมที่สูงขึ้นมีผลคงทนกว่าการเปลี่ยนระดับจริยธรรมที่เป็นขั้นต่ำกว่า² ซึ่งการทดลองนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) ที่เชื่อว่าจริยธรรมของบุคคลย่อมสูงขึ้นตามประสบการณ์และสติปัญญาที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนแบบเสมอภาคกัน (Equalitarian Peer Interaction) จะมีอิทธิพลทำให้ระดับจริยธรรมสูงขึ้น³

กรอนลันด์ (Gronlund) ได้กล่าวว่า เมื่อเด็กเข้า

โรงเรียนจนผู้ใหญ่วัยประสพการณ์การเข้าสังคมยอมกว้างขวางออกไปตามลำดับ หากทุกสิ่งทุกอย่างได้พัฒนาไปตามปกติ กล่าวคือ เมื่อถึงวัยเข้าเรียนเด็กได้มีโอกาสมีความสัมพันธ์กับเพื่อนในวัยเดียวกัน ได้รับความยอมรับนับถือจากเพื่อน เด็กจะได้รับความคาดหวังของตนว่าควรจะมีพฤติกรรมอย่างไร เมื่ออยู่กับเพื่อนเด็กจะรู้สึกอบอุ่นใจ มีความมั่นคง เกิดความเชื่อมั่น เมื่ออยู่กับกลุ่มเพื่อนฝูงอย่างที่มีความสุขยอมมีความปรารถนาที่จะสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่นเพิ่มขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อคนอื่นทั่ว ๆ ไป ประสบการณ์ในการเข้าสังคมจะเพิ่มขึ้น เมื่อเข้าสู่ผู้ใหญ่วัยชีวิตในสังคมจะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี ตรงข้ามถ้า

¹ ชนิตา รัชพลเมือง, สังคมวิทยาการศึกษา, หน้า 107.

² Lefurgy W.G. and G.W. Waloshin, "Immediate and Longterm Effects of Experimentally Induced Social Influence in the Modification of Adolescents Moral Judgements," Journal of Personality and Social Psychology, 18 (12): December 1969): 104-110.

³ Piaget, J. The Moral Judgement of the Child, (London: Harcourt Brace, 1932), p.24.

ในวัยเด็กถูกเพื่อนฝูงรังเกียจ ไม่มีใครแยแส เขาจะรู้สึกว่าเขาขาดความอบอุ่น เกิดความสงสัยตัวเอง มองโลกในแง่ร้าย และเกิดความคับข้องใจ เมื่อโตขึ้นความรู้สึกเช่นนี้จะติดตัวไป ทำให้ไม่อยากเข้าสังคมกับคนอื่น เมื่อมีเรื่องทุกข์ร้อนก็ขาดเพื่อนที่จะระบายทุกข์ ต้องเก็บกดเอาไว้คนเดียว ทำให้อารมณ์เครียดอยู่เสมอ หากความสุขไม่ได้

เดือนจิตต์ จิตต์อารี ไคกลาวถึงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนฝูงของนักเรียนไว้ว่า นักเรียนอาจจะได้รับอิทธิพลทางความคิดจากเพื่อน และประพฤติปฏิบัติตนตามเพื่อน หากได้รับคำนิยมที่ถูกตอ้งก็จะก่อให้เกิดสติปัญญา แต่ถาได้รับคำนิยมที่ผิด นอกจากจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเองแล้วยังส่งผลกระทบต่อปัญหามากมายต่อสังคมส่วนรวมอีกด้วย²

ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า เพื่อนนับเป็นบุคคลที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อเด็กมาก. ดังนั้นหน้าที่ของครูและผู้เกี่ยวข้องคือ การที่จะให้ความสนใจ ดูแลควบคุม ชี้แนะ ตลอดจนหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนมีสัมพันธภาพและความรู้สึกที่ดีต่อกัน และพยายามพัฒนาความรักความสามัคคีของนักเรียน ให้เป็นไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนและสังคมต่อไป .

2.2.4 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาจะมีอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 15-22 ปี จะเห็นได้ว่า ระดับอายุของผู้เรียนส่วนมากจะยังอยู่ในวัยรุ่น ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปัญหาทั้งทางด้านส่วนตัวและปัญหาทางค่านิยม ตามหลักจิตวิทยาวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความกระตือรือร้น มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรทดลอง อยากรแสดงความคิดเห็นของ

¹ Gronlund, Sociometry in the Classroom (New York: Harper, 1959), p.232.

² เดือนจิตต์ จิตต์อารี, "การคบเพื่อนของนิสิตหญิงมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร" (ปริญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520), หน้า 3.

ตนเอง ชอบโอ้อวด ต้องการให้ตนเป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ และสิ่งสำคัญประการหนึ่งคือผู้เรียนในวัยนี้ต้องการก็คือ ความประสบผลสำเร็จในชีวิต และได้รับความยกย่องจากกลุ่มเพื่อน โดยบางครั้งมิได้คำนึงถึง เหตุผลว่าการกระทำนั้นถูกต้องหรือเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

คักกลาสส์ (Douglass) ให้ข้อสังเกตว่า "เด็กวัยรุ่นมีแนวโน้มในการชอบรวมกลุ่มและตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ทั้งที่ดีหรือเลวก็ได้"¹ ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของสังคมไทยในปัจจุบันคือ วัยรุ่นชอบรวมกลุ่มก่อเหตุวิวาทในระหว่างกลุ่มตนเองหรือกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มปัญหาให้แกสถานศึกษาในการปกครองนักเรียนและการปกครองบ้านเมืองยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาทางค่านิยมชีวิตแล้วพบว่า การจัดการเรียนการสอนมุ่งที่การพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นกำลังคนของประเทศที่มีประสิทธิภาพในการประกอบกิจการงาน เนื้อหาวิชาที่จะช่วยกลมเกลียวหรือหล่อหลอมจิตใจของผู้เรียนให้มีอุปนิสัยอ่อนโยน มีความรัก หรือมีความสนใจต่อศิลปะหรือสุนทรียภาพก็มีน้อย ภาวะทางจิตใจของผู้เรียนจึงขาดความนับนวล ฉะนั้นพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนถึงเป็นไปในทางไม่ควรถ้าปัญหาทางพฤติกรรมอันไม่สมควรนั้นเกิดควยสาเหตุอื่น ๆ หลาย ๆ ประการแต่กิจกรรมเสริมหลักสูตรน่าจะเป็นวิธีหนึ่งที่สถานศึกษาควรได้จัดขึ้น เพื่อช่วยลดปัญหา ซึ่ง ชัยชนะภรณ์ เสนาลักษณ์ ได้กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้นักเรียนควยเหตุผล 5 ประการดังต่อไปนี้

1. เพื่อสนองความต้องการทางจิตวิทยาของนักเรียน ซึ่งต้องการการยอมรับของบุคคลในวัยเดียวกัน การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ความสำเร็จ การยกย่องชมเชย การฝึกทักษะ ความช่วยเหลือทางวิชาการ การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นเป็นมิตรและเข้าใจกัน เพื่อทดแทนสิ่งที่ตนเองขาด เช่น ความสามารถในการเรียน ความสามารถในการเล่นกีฬา เป็นต้น

¹ Harl R. Douglass, The High School Curriculum (New York: The Ronald Press Company, 1964), p.56.

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถดึงเอาความสนใจ ความสามารถพิเศษ และความกระตือรือร้นของนักเรียนให้แสดงออกมา และเขาจะแสดงพฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏให้เห็นก็ต่อเมื่อมีอิสระในการเลือกทำ ทำโดยสมัครใจ และตระหนักในความรับผิดชอบกิจกรรมนั้น ๆ

3. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จะช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เพราะนักเรียนมีกิจกรรมที่ตนสนใจร่วมทำกับเพื่อน เขาจะไม่ทำตนเป็นผู้อุตสาหกิจหรือประพฤตินิคมต่อสังคม นอกจากนี้ยังอาจจะเกิดความสนใจใหม่ ๆ ขึ้น เพราะได้พบกับบุคคลที่มีความสนใจเหมือน ๆ กัน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรบางประเภทอาจจะช่วยให้นักเรียนได้พบกับสิ่งที่มีค่าต่อชีวิตในภายภาคหน้า

4. เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับครูอาจารย์ เพราะการได้ทำงานร่วมกันทำให้บุคคลได้มีโอกาสรู้จักกันมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซักถามความเข้าใจ สำหรับครูอาจารย์นั้นจะต้องระมัดระวังเรื่องการวางตนให้ถูกต้องกับจรรยาบรรณของอาชีพและวัฒนธรรมอันดีงาม

5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำของเด็กได้ดีกว่าการเรียนในชั้นเรียน ครูหรืออาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องปล่อยให้เด็กนักเรียนมีโอกาสจัดทำกันเอง มีโอกาสเลือกและประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง นอกจากนักเรียนจะต้องการความช่วยเหลือบางประการ เพราะถ้าครูเข้าไปเกี่ยวข้องมากเกินไปสภาพของการจัดกิจกรรมก็จะไม่แตกต่างไปจากการเรียนในชั้นเรียน¹

เบลนท และ คลอสไมเยอร์ (Blount and Klausmeier) มีความเห็นว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำ การรู้จักเคารพนับถือผู้อื่น การมีสุขภาพดี มีความสุข การมีทักษะในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย มี

¹ ธีษณาภรณ์ เสนาดักษ์, "การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 24-25.

อารมณ์ที่มั่นคง รู้จักค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เขาสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนอื่นวัยเดียวกัน หรือกับผู้ใหญ่ได้ และช่วยให้เขามีโอกาสร่วมทำงานกับคนอื่นกว้างขวางขึ้น ทั้งเพื่อน นักเรียน ครูอาจารย์ และผู้ปกครอง¹

2.2.5 ครู

ในระบบการศึกษาของไทย ครูอาจารย์นับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอน ทั้งยังมีอิทธิพลต่อนักเรียนสูงมาก ในส่วนที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้และทัศนคติ รวมไปถึงสภาพความสมบูรณ์ทางจิตใจของเยาวชนด้วย²

ไพฑูริย์ สินลารัตน์ ได้ให้คำจำกัดความว่า "ครู คือ ผู้ปั้นเด็กให้แก่งสังคม" ทั้งนี้เพราะภาพพจน์ของครูในอดีตนั้นเป็นความเชื่อที่ยังอยู่ในจิตสำนึกเสมอ คือออกครูเป็นปูชนียบุคคล เป็นแม่พิมพ์ เป็นประทีปส่องทาง³ ฯลฯ เพราะครูเป็นตัวแทนของการประพฤติกี่ประพฤติกี่ชอบ ตลอดจนการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนนักศึกษา และเป็นผู้บรมสั่งสอนกล่อมเกลารวมและปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความมุ่งหมายของการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ

จากผลการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี ซึ่ง เฉลียว บุรีภักดิ์ และคณะ ได้ทำการวิจัยสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีจากกลุ่มตัวอย่าง 6 ประเภท คือ 1. นักเรียน 2. ผู้ปกครอง 3. ครูและศึกษานิเทศก์ 4. ผู้บริหารการศึกษา 5. พระ 6. ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวน 7,762 ราย ทำสำเร็จเมื่อ

¹ Nathan S. Blount, and Herbert J. Klausmeier, Teaching in Secondary School (New York: Harper and Row Publishers, 1968), p.534.

² จำเลื่อง วุฒิจันทร์, หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 121.

³ ไพฑูริย์ สินลารัตน์, "ปูชนียบุคคลภาพหลอนของความเลือน," ใน การศึกษา กับสังคมไทย (ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 75.

พ.ศ.2520 ได้ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ความสำคัญของครูอยู่ที่บทบาทการสอนและการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ครูที่มีคนไม่ชอบมากที่สุดคือ ครูที่ขาดความรับผิดชอบ เจาอารมณ์ ขาดความยุติธรรม เห็นแก่ตัว และประจบสอพลอ
3. ครูที่มีคนชอบมากที่สุดคือ ครูที่ตั้งใจสอน เข้าใจและเป็นกันเอง ยุติธรรม ตรงต่อเวลา เสียสละ และมีเมตตาธรรม
4. ความบกพร่องของครู โดยเฉพาะครูชายคือ ชอบยุ่งกับบ๋อยบ๊วย การแต่งกาย กิริยามารยาทไม่ดี ส่วนครูหญิงจะบกพร่องทางด้านการแต่งกายและอารมณ์จู้จี้ ชอบบ่น
5. หน้าที่ที่สำคัญของครู คือ การสอน การอบรมเด็ก การสอดส่องความประพฤติ การแนะแนว และช่วยเหลืออาคารสถานที่ เป็นต้น
6. ลักษณะของครูที่ได้จากการตอบโดยอิสระ คือ ครูที่จะต้องประพฤติดี ลักษณะที่ รับผิดชอบต่อการสอน และสอนดี ยุติธรรม มีมนุษยสัมพันธ์
7. ลักษณะที่ดีที่สรุปได้จากคำถามปลายเปิด 60 ข้อ พบว่า ลักษณะที่จำเป็นคือ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต การตรงต่อเวลาและรับผิดชอบต่องาน ความประพฤติ การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร
8. จากข้อ 7 สามารถสรุปลักษณะที่ครูพึงมี คือ
 - 8.1 มีความรู้ดี มีการค้นคว้าหาความรู้และทำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ
 - 8.2 สอนดี สามารถใช้ภาษาได้ดี มีเทคนิคในการโน้มน้าวจิตใจคนและสามารถประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้
 - 8.3 สุขภาพดี รู้จักป้องกันโรคติดต่อ งดเว้นสิ่งเสพติดทั้งปวง ไม่เสเพล และรู้จักรักษาอารมณ์ให้มั่นคง
 - 8.4 ประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม มีเมตตา ชยัน อุดหนุน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง

8.5 มีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย มีเหตุผล กล่าวพูด
กล่าวทำ กล่าวเผชิญความจริง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยึดมั่นในสถาบัน ชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์¹

ขอบกพร่องต่าง ๆ ของครูอาจารย์ที่พบมากที่สุด ตาม
รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะครูที่ดีของกรมการฝึกหัดครู เมื่อ พ.ศ.2521 ที่น้ำ
สนใจมีดังนี้

1. ความบกพร่องของครูอาจารย์ชายที่พบมากที่สุด
ตามลำดับคือ มีความประพฤติไม่เรียบร้อย ขี้เมา ดิถยาเสพติด แต่งกายไม่สะอาด
ไม่สุภาพ ไม่เหมาะสม เล่นการพนัน ไม่เอาใจใส่ในการสอน พูดยาไม่สุภาพ
ไม่อ่อนน้อม หยาบคาย ไม่ตรงต่อเวลา ไม่รับรู้และไม่รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
หมกมุ่นในอบายมุข สูบบุหรี่ในขณะที่สอนในห้องเรียน วางตัวไม่เหมาะสมกับนักเรียนสตรี
วางตัวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่เตรียมการสอน และไม่ทำบันทึกการสอน ไม่เป็น
แบบอย่างที่ดีในด้านความประพฤติ ไม่รู้จัก ไม่ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ชอบเที่ยวเตร่
และเสเพล

2. ความบกพร่องของครูอาจารย์สตรีที่พบมากที่สุด
ตามลำดับคือ การแต่งกายไม่สุภาพ ไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ เอาแต่ใจตนเอง มี
อารมณ์ไม่มั่นคง โกรธง่าย แต่งหน้า แต่งกายไม่เหมาะสมกับโอกาส ประพฤติตน
ไม่เรียบร้อย ไม่เอาใจใส่ในการสอน ชอบนินทา ชอบจู้จี้ขี้บ่น ไม่ตรงต่อเวลา ไม่รับรู้
และไม่รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย วางตัวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ คุยมาก
เกินไป

3. ลักษณะของครูอาจารย์ที่นักเรียนนักศึกษาไม่ชอบ
อย่างที่สุดตามลำดับคือ การไม่รับรู้และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เอาแต่ใจตนเอง
ไม่เอาใจใส่ในการสอน ไม่มีความยุติธรรม ลำเอียงหรือมีอคติ ไม่ตรงต่อเวลา เห็นแก่ตัว
เอาเปรียบเพื่อนฝูงด้วยกัน ประจบสอพลอ ขี้เกียจสอน มีความประพฤติไม่เหมาะสมกับ

¹เจดีย์ว บุรีภักดี และคณะ, การวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี (กรุงเทพ
มหานคร: กรมการฝึกหัดครู, 2520), หน้า 363-368.

การเป็นครู อู้งาน ไม่เอาใจใส่ อารมณ์ไม่มั่นคง โกรธง่าย ไม่มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู ขี้เมาและติดยาเสพติด ไม่รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ไม่สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ขี้ด ไม่ชี้แจงเหตุผลในการตัดสินปัญหา ไม่มีความรับผิดชอบ ลงโทษนักเรียนด้วยอารมณ์ ไม่เข้าใจและไม่พยายามเข้าใจในปัญหาและความต้องการของเด็ก¹

จะเห็นว่าคุณลักษณะและการกระทำของครูมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากคุณลักษณะการกระทำของครูเป็นไปในทางที่ดี ในทางที่ส่งเสริมสัมพันธ์สภาพอันดีระหว่างนักเรียนกับครู ก็จะมีผลทำให้การเรียนการสอน การอบรม และการส่งเสริมคุณลักษณะดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ ดังที่ นัททรัพย์ จันทรเฒ่า ได้ทำการศึกษาค้นคว้าแล้วว่า "ถ้านักเรียนรู้สึกพอใจกับอารมณ์ในการกระทำหรือพฤติกรรมที่ครูแสดงต่อตนและต่อเพื่อน การกระทำของครูนั้นจะช่วยสร้างเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนสนใจต่อการเรียนตลอดจนปลูกฝังทัศนคติที่ดี"²

นอกจากบุคลิกลักษณะของครูแล้ว ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนก็มีความสำคัญเช่นกัน เลวิน ลิปปิต และไวท์ (Lewin Lippert and White) ได้ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูโดยแบ่งปฏิสัมพันธ์ออกเป็น 3 แบบและสรุปผลออกมาดังนี้³

กลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูเป็นแบบอัตตาธิปไตย โดยครูจะกำหนดเนื้อหา วิธีสอนและกิจกรรมทุกอย่างให้เด็ก ครูมอบหมายงานให้ทำโดย

¹กรมการฝึกหัดครู, รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี (กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู, 2521), หน้า 16.

²นัททรัพย์ จันทรเฒ่า, "ความมุ่งหวังของนักเรียนต่อครูในเรื่องการลงโทษและการให้รางวัล" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2505), หน้า 3.

³Lewin Lippert and White, "Patterns of Aggressive Behavior in Experimentally Created," Social Climate, Journal of Social Psychology 10 (September 1939): 271-299.

ไม่แจ่มจูงหมาย นักเรียนจะต้องปฏิบัติตาม ครูไม่รับฟังข้อโต้แย้งต่าง ๆ ปฏิสัมพันธ์แบบนี้ในการเรียน เด็กทำงานสำเร็จและมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียน แต่ในด้านบุคลิกภาพ การปฏิสัมพันธ์แบบนี้ทำให้เด็กเป็นคนก้าวร้าว เนื่องจากรู้สึกว่าคุณครูบังคับกดขี่ ถ้ามีโอกาสวิพากษ์วิจารณ์ก็จะแสดงออกอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในขณะลับหลังครู เด็กจะขาดความรับผิดชอบ การริเริ่มและความเป็นผู้นำ

กลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นแบบปิด-ปิด โดยแบบนี้มีลักษณะตรงกันข้ามกับอัตตาธิปไตยคือ ครูไม่เอาใจใส่ สอนตามเรื่องตามราว ปล่อยให้เด็กทำตามความพอใจ การเรียนการสอนแบบนี้ไม่ส่งเสริมบุคลิกภาพที่ดี เด็กจะเป็นคนทำงานไม่เป็น ไม่รู้จักรับผิดชอบ ใจไม่ไต่ และไม่สามารถเป็นผู้นำที่ดีได้

กลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย ครูมักจะคำนึงถึงและให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนและวางแผนจัดกิจกรรมต่าง ๆ ครูเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือให้การเรียนเป็นไปโดยถูกต้อง มีกิจกรรมที่เหมาะสม มีการออกความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์แบบนี้ทำให้เด็กรู้จักมีความร่วมมือและเคารพซึ่งกันและกัน มีลักษณะความเป็นผู้นำ การริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ

ในปี ค.ศ. 1967 แฮนเดอร์สัน (Handerson) ได้ทำการวิจัยโดยแบ่งครูออกเป็น 2 กลุ่มคือ

ครูแบบเข้มงวดกวดขัน มีลักษณะดังนี้ สั่งให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ตัดสินโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล พยายามให้เด็กมาสนใจในตัวครู พบว่าครูแบบนี้มีผลทำให้พฤติกรรมของนักเรียนเป็นแบบก้าวร้าว ขอบเป็นศัตรูซึ่งจะไปแสดงออกต่อครูและเพื่อน ๆ

ครูแบบยอมรับฟังความคิดเห็น มีลักษณะดังนี้ คำนึงถึงความสนใจของนักเรียน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ แก้ปัญหาต่าง ๆ ยอมรับพฤติกรรมของนักเรียนเป็นแบบให้ความร่วมมือรับผิดชอบตัวเอง มีความเป็นกันเอง¹

ในฐานะที่ครูคือผู้ให้การศึกษาก็ให้การสอนสั่งสอนให้เป็นผู้มีความรู้ตลอดจนมีความประพฤติที่ดีงาม ครูจึงนับว่าเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทในการสร้างความมั่นคงให้แก่

¹Handerson George, Human Relation from Theory and Practice (Oklahoma: The Macmillan Company, 1967), p.213.

ประเทศไทย อีกทั้งวัฒนธรรมไทยยังให้ความเคารพยกย่อง เชื่อถือไว้วางใจครูมาแต่โบราณ และมอบความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนให้แก่ครู แม้แต่ในพุทธศาสนาที่ไคยของครูเป็น หนึ่งในทศทิศ เมื่อมีการยกย่องครูอาจารย์ด้วยความไว้วางใจเช่นนี้ การที่เด็กมีความประพฤติไปในทางเสื่อมเสีย ถึงแม้จะมีสาเหตุจากองค์ประกอบหลายๆด้าน แต่ครูเป็นหนึ่งที่จะถูกเพ่งเล็งเป็นอันดับแรก¹

2.3 สภาพแวดล้อมในสังคมภายนอกโรงเรียน

กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางความเจริญขั้นสุดยุคของประเทศ เป็นที่รวมอำนาจการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา และศิลปวิทยาการต่าง ๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่ชาวชนบทต่างหลั่งไหลมาสู่ซึ่งอัตราการเพิ่มของประชากรอย่างหนาแน่นและรวดเร็วส่งผลกระทบต่อสังคมทุกด้าน อาทิเช่น เกิดปัญหาการจราจร ปัญหาคานที่อยู่อาศัย มลภาวะ อาชญากรรม และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ความแตกต่างในอาชีพ รายได้ ฐานะความเป็นอยู่ การศึกษาและวัฒนธรรมก่อให้เกิดการแบ่งชั้นอย่างเห็นได้ชัด จึงเป็นเหตุให้สังคมเมืองไม่ผูกพันกันแน่นแฟ้น ต่างคนต่างยึดถือผลประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ ด้วยความจำเป็นและความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ผู้คนในสังคมจึงร่อนรน ความผูกพันกันไม่ใคร่มี ต่างคนต่างอยู่ การทำมาหาเลี้ยงชีพของคนในกรุงเทพมหานครอาศัยการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์และบริการเป็นสำคัญ มีการแข่งขันกันตลอดเวลา ซึ่งก่อให้เกิดการชิงดีชิงเด่นทำให้เป็นคนใจแคบ เห็นแก่ตัว²

อมร รักษาสมัย ใคชี้ให้เห็นถึงสภาพความเสื่อมโทรมของสังคมค่านิยมทางกรรมนุษย์ซึ่งมีอยู่หลายประเภทคือ ประชาชนทั่วไป นักธุรกิจ อุตสาหกรรม ข้าราชการ และนักการเมือง พฤติกรรมที่จะกล่าวต่อไปนี้อาจมีจำนวนผู้กระทำน้อยกว่าผู้ไม่กระทำก็ตาม แต่เป็นสิ่งที่น่าพิจารณาบางอย่างก็คือ

¹บุบผา นวลละออ, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาจริยธรรม", หน้า 3.

²สิทธิชัย ชาติานิติ, การศึกษากับสังคม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2524), หน้า 102.

ก. พฤติกรรมของประชาชนทั่วไป

1. การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตโดยไม่จำเป็น ไม่นำมาเป็นอาหารหรือเป็นอาชีพ รวมทั้งการฆ่าฟันเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง
2. การลักทรัพย์
3. ความผิดทางเพศ
4. การเสพสุราเมรัย
5. การติดยาเสพติดให้โทษ
6. การติดการพนันและอบายมุขอื่น ๆ
7. ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี
8. ละเลยหลีกเลี่ยงภาษีอากรต่าง ๆ
9. ไม่พยายามช่วยตนเองหรือไม่ร่วมมือกันช่วยตนเอง
10. ไม่ขยันขันแข็งตั้งใจประกอบอาชีพ
11. ชอบสะดากสบาย โก้เก๋ ฟุ่มเฟือย ชอบสนุก

ข. พฤติกรรมของนักธุรกิจอุตสาหกรรม

1. ทำลายทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ
2. ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางสังคมและวัฒนธรรม เช่นปล่อยน้ำโสโครกส่งกลิ่นเหม็นและทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองเสีย
3. เอารัดเอาเปรียบ กดขี่กรรมกร คนงานลูกจ้าง
4. เอารัดเอาเปรียบข่มเหงชาวไร่ชาวนา ชาวย่าน ผู้ผลิตทางเกษตรต่าง ๆ
5. เอารัดเอาเปรียบประชาชนผู้บริโภคด้วยการโฆษณาหลอกลวง ชักจูงให้ซื้อสินค้าที่ขาดคุณภาพ
6. สร้างความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ
7. หลีกเลี่ยงหลบหนีภาษีอากร
8. พยายามคิดสินบน สิ้นน้ำใจข้าราชการและนักการเมือง

ค. พฤติกรรมของข้าราชการ

1. ทุจริตคอร์รัปชัน
2. ทำราชการล่าช้า ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ประหยัด

3. ทำราชการเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขสำราญ เกียรติยศ ชื่อเสียงของตนและพรรคพวก

4. ไม่ได้คิดอ่านปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในหน้าที่

ง. พฤติกรรมของนักการเมือง

1. ในขณะที่ไม่มีอำนาจก็พยายามแสวงหาอำนาจ

2. เมื่อได้อำนาจก็พยายามแสวงหาประโยชน์และพยายาม

รักษาอำนาจไว้ให้นานที่สุด

3. ไม่มีเวลา กำลังและความคิดจะมาแก้ไขปัญหาของชาติ

อย่างแท้จริง

4. ไม่มีอุทิศตน อุทิศตนและการปฏิบัติตามกระบวนการ

ประชาธิปไตย¹

ในค่านิยมปัญหาทางจริยธรรมของบุคคล มีผู้ให้ความคิดเห็นไว้ต่าง ๆ กัน เช่น ส. ศิวรักษ์ กล่าวหาว่า ปัญหาจริยธรรมมาจากการอบรมที่ผิดคือ เราเน้นแต่การอบรมจริยธรรมให้แก่เด็กแต่เราไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการอบรมจริยธรรมผู้ใหญ่ ในกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานต่าง ๆ เพราะผู้ใหญ่ นั่นคือต้นตอของการกระทำผิดซึ่งเป็นแบบอย่างของเด็ก²

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี ได้สรุปสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ดังนี้คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คำว่าสังคมเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง สังคมมีความหมายคลุมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างระบบระเบียบของคน มีธรรมเนียม

¹อมร รักษาสิทธิ์, "การพัฒนาอุดมการณ์และฟื้นฟูคุณธรรมของชาติ เพื่อแก้ไขความเสื่อมโทรมในสังคมไทย" ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522), หน้า 143-171.

²ส. ศิวรักษ์, ก้าวแรกของปรัชญาฝรั่ง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ลายสือไทย, 2521), หน้า 110.

สถาบัน มีระบบเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้เปลี่ยนไปทำให้คนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ โดยเฉพาะมาตรการหรือบรรทัดฐานของสังคมที่เปลี่ยนไป

2. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจที่เปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบอิงเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมหรือแบบทุนนิยม ทำให้คนยากจนลงเพราะไม่สามารถหารายได้มาพอตอบสนองสิ่งที่ตนต้องการ ซึ่งมีราคาแพงขึ้น ภาวะเช่นนี้มีส่วนบีบบังคับให้คนหาทางออกที่ไม่สมควรมากขึ้น เช่น คคโกง ฉกชิง ปล้นทรัพย์ และอาชญากรรมต่าง ๆ

3. การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และการดำเนินชีวิต สิ่งเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากโลกตะวันตก โลกทุนนิยม ลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเห็นอกเห็นใจกันกลายเป็นแบบต้องมีสิ่งแวดลอมเงินเป็นตัวกลางสำคัญ บางครั้งหลายคนเห็นว่าเงินมีค่ามากกว่าค่าของคน

4. การมีจิตใจทางเห็นศาสนาและคุณธรรม ถึงแม้ว่าศาสนาจะมีข้อดีคุณธรรมแต่ศาสนาที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้คนมีคุณธรรม แต่เนื่องจากเวลาของคนปัจจุบันต้องเสียไปในการทำมาหากิน ทำให้คนในปัจจุบันห่างเหินจากศาสนา การห่างเหินจากศาสนาอาจจะไม่ทำให้เกิดผลเสียมากนักถ้าคนมีคุณธรรม แต่ปัจจุบันคนส่วนใหญ่กลับละทิ้งคุณธรรม เมื่อพูดถึงคุณธรรมก็เห็นเป็นเรื่องล้าสมัยและเห็นว่า เป็นเรื่องที่เอามาใช้ไม่ได้ เพราะไม่มีใครทำกัน

5. ความบกพร่องของการให้การศึกษา ถ้าเรามองการศึกษาในแง่เป็นเครื่องมือ การศึกษาก็คือ เครื่องมือสำคัญในการขัดเกลาพฤติกรรมของคนในสังคมให้ เป็นไปตามความปรารถนาของสังคม (Socialization) ดังนั้นถ้าสมาชิกในสังคมมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มากขึ้น ทั้ง ๆ ที่สังคมก็เสียงบประมาณให้แก่อการศึกษาไปมากมาย การศึกษาย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะบอกว่านั้นเป็นความบกพร่องของการศึกษาค้วย ถึงแม้จะอ้างว่าเป็นเพราะอิทธิพลค่านอื่นของสังคม เช่น เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม รวมทั้งค่านิยมมา จากคัมภพาทของการศึกษาย่อมไม่สามารถทำให้หนีไปได้ แต่สิ่งที่สมควรทำคือการค้นหาว่า เพราะเหตุใดหน้าที่ของการศึกษาในค่านสร้างเสริมจริยธรรมจึงบกพร่องไป ทั้ง ๆ ที่โดยตัวมันเอง คำว่า "การศึกษา" และผู้มีการศึกษาก็บ่งบอกความหมายถึงคุณธรรมและความเป็นผู้มีคุณธรรมอยู่ค้วย เช่น เราจะไม่ถือว่าผู้ที่ไม่มีคุณธรรมเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษา เป็นต้น

6. การขาดความรู้ ความเข้าใจในปรมัตถธรรม ปรมัตถธรรมคือ

ความเป็นจริงที่ลึกมากกว่าความเป็นจริงในระดับกายภาพหรือระดับที่สัมผัสได้ด้วยผัสสะ ทั้ง 5 เป็นความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง ปัจจุบันเรามีความรู้ในสิ่งต่าง ๆ ในเชิงกายภาพ ทางศีลธรรมเรารู้แต่ข้อกำหนด แต่ไม่ซาบซึ้งกับเหตุผลที่แฝงแฝงภายในข้อกำหนดนั้น¹

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นคือเหตุของความเสื่อมทางจริยธรรมของบุคคลในสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน การปลูกฝังและการสร้างเสริมจริยธรรมในโรงเรียนให้บังเกิดผลเป็นอย่างดี

2.4 สื่อมวลชน

บรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ นับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะนำความรู้และทักษะไปสู่ประชาชนทุกเพศทุกวัยทุกฐานะ ทุกโอกาสและทุกหนทุกแห่ง เท่าที่ขีดความสามารถของสื่อมวลชนแต่ละชนิดจะทำได้ ทุกวันนี้สื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์มาก จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลต่อผู้ฟัง ผู้ดู และผู้อ่าน อิทธิพลของสื่อมวลชนทำให้เกิดผลเป็น 2 ทาง คือ ทางที่ดีมีประโยชน์และทางไม่ดีมีโทษ สื่อมวลชนมีส่วนทั้งในการสร้างและทำลาย สามารถเปลี่ยนทัศนคติและความรู้สึกนึกคิดแก่ผู้ดู ผู้ฟังและผู้อ่าน

ทุกวันนี้เด็กเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในกรุงเทพมหานครใช้เวลากับการดูโทรทัศน์หรืออ่านหนังสือมากกว่าที่จะใช้เวลาอยู่กับพ่อแม่ ดังนั้นอุปนิสัย ความประพฤติของเด็กจะได้รับสิ่งเราหรือแรงกระตุ้นจากโทรทัศน์หรือสิ่งพิมพ์มากกว่าพ่อแม่ ผลกระทบจากสิ่งเราดังกล่าวจะเห็นได้ชัดหากเปรียบเทียบระหว่างเด็กในเมืองกับเด็กในชนบท จะเห็นได้ว่าความรู้รอบตัว อุปนิสัย ความประพฤติและลักษณะการแต่งกายก็มีความแตกต่างกัน แม้จะเป็นวัยเด็กเดียวกันก็ตามซึ่งอาจจะมีปัจจัยอื่นประกอบ เช่น ฐานะหรือการศึกษา ตลอดจนอาชีพของบิดามารดา แต่อิทธิพลของสื่อมวลชนก็เป็นส่วน

¹ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, จริยศาสตร์ศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียน สโตร์, 2522), หน้า 105-107.

ประกอบสำคัญที่จะอธิบายความแตกต่างนี้

ประทีป สยามชัย ได้ให้ข้อเสนอในเรื่องรูปแบบในการเสนอและส่งผลกระทบต่อผู้รับสื่อทั้งที่เป็นโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนต์ และวิทยุ ในทางที่เป็นคุณ และโทษพอจะจำแนกได้ดังนี้

โทรทัศน์

ผลดี

1. ทำให้ผู้ชมรายการทราบข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันทั้งในและนอกประเทศราวกับผู้ชมได้ไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นจริง ๆ
2. ให้ความรู้ต่าง ๆ ทั่วไปแก่ผู้ชม เช่น สารคดีทางวิทยาศาสตร์ การประกอบอาชีพ การเมือง ศาสนา และค่านิยมอันดีงาม
3. เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จากทุกส่วนของประเทศไทย เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันของชนในชาติ
4. สร้างความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจให้แก่ผู้ชม ซึ่งจะหาได้ในโทรทัศน์แทบทั้งหมด เช่น ภาพยนต์ คนตรี ลิเก หมอลำ และกีฬา
5. ให้ความรู้แก่นักศึกษา เช่น รายการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
6. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ไม่ได้เรียนรู้อาจโทรทัศน์สามารถนำมาปรับปรุงตนเองในด้านการแต่งกาย กิริยาท่าทางและการพูดจา

ผลเสีย

1. เด็กที่ติดรายการโทรทัศน์มักจะไม่ค่อยมีเวลาเหลือพอที่จะทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น การเล่นกีฬา การเรียน อ่านหนังสือหรือทำงานอดิเรก
2. โทรทัศน์สร้างพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพยนต์บางเรื่องทั้งไทยและต่างประเทศจะส่งเสริมความเชื่อผิด ๆ ความพยายาทแก่แค้น ความเป็นนักเลง ชี้อองทางอาชญากรรม สร้างนิสัยก้าวร้าว ความกระวนกระวายใจและความหวั่นไหวทางอารมณ์
3. โทรทัศน์มีแนวโน้มที่จะส่งเสริมให้เด็กเล็กและเด็กวัยรุ่น

เลียนแบบผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่ทรูหรา ฟุ่มเฟือยและมัวสุมในอบายมุขต่าง ๆ

4. ในโทรทัศน์มักมีการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ โฆษณาก็มีการแจกของแถมเพื่อชักจูงให้ผู้ชมซื้อสินค้าของตนเอง เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยเชื่อกันง่ายหรือชอบอะไรอย่างผิวเผิน ไม่มีการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง

5. ทำให้ขาดความเข้าใจในชีวิตจริงเพราะเด็กไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวในภาพยนตร์ได้ทั้งหมด และไม่สามารถจะแยกออกได้ว่าอะไรเป็นจริงหรือไม่เป็นจริง

หนังสือพิมพ์

ผลดี

1. ทำให้ทราบข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจและปรับตัวของผู้ฟังให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

2. ให้ความรู้ทางด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านการศึกษา อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม ภาษา วรรณคดี สุขภาพอนามัยและความรอบตัว

3. เป็นการเพิ่มประสบการณ์และทักษะในการอ่าน ให้สำหรับผู้ที่ยังจากโรงเรียนไปแล้ว ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาซึ่งจากโรงเรียนอายุยังน้อย การอ่านหนังสือพิมพ์ช่วยป้องกันการลืมหนังสือเป็นอย่างดี

4. ทำให้ผู้อ่านมีความฉลาด รู้จักคิดเปรียบเทียบในการเลือกซื้อและใช้สินค้า มีความคิดสร้างสรรค์เพราะได้ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

5. เป็นสื่อเชื่อมโยงความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในประเทศ เพราะผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวกัน เรื่องเดียวกัน ย่อมมีความคิดอ่านสอดคล้องกัน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงของประเทศ

6. ใช้เป็นอุปกรณ์การสอนสำหรับครูได้ เช่น วิชาสังคมศึกษา สามารถใช้หนังสือพิมพ์อ้างอิงเกี่ยวกับข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน บุคคลสำคัญของประเทศต่าง ๆ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ใหม่ ๆ ซึ่งในตำราเรียนจะไม่มี

ผลเสีย

1. หนังสือพิมพ์มักพาดหัวข่าวที่ทำให้เกิดความตระหนกตกใจแก่ประชาชนซึ่งบางเรื่องไม่ตรงกับความเป็นจริง
2. เสนอภาพและเรื่องราวต่างๆซึ่งบางเรื่องเป็นผลกระทบกระเทือนทางจิตใจและศีลธรรมของประชาชน เช่น เรื่องเกี่ยวกับอาชญากร เรื่องเกี่ยวกับความผิดทางเพศ เรื่องลามกอนาจาร เป็นต้น
3. เสนอข่าวบางเรื่องไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือบางเรื่องเป็นเพียงข่าวลือไม่สามารถจะเชื่อถือได้
4. หนังสือพิมพ์บางฉบับใช้ภาษาไม่เหมาะสม ใช้สำนวนแปลกๆซึ่งยังไม่เป็นที่ยอมรับกัน ทำให้ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่จะอ่าน
5. บางฉบับมุ่งผลประโยชน์ทางการค้ามากเกินไปทำให้ขาดความรับผิดชอบต่องสังคมและประเทศชาติ

ภาพยนตร์

ผลดี

1. ช่วยปรับปรุงเยาวชนให้เข้ากับสังคม ปรับปรุงบุคลิกภาพ ปรับปรุงการแต่งกาย คำพูดและกิริยาท่าทางให้ดีขึ้น
2. ให้ความรู้ทางด้านต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ การเมือง การใช้ไหวพริบ ฯลฯ
3. ให้ความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจ

ผลเสีย

1. ภาพยนตร์บางเรื่องทำให้เกิดการสะท้อนอารมณ์ จิตใจ อ่อนไหวง่าย และสภาพในเนื้อเรื่องไม่ตรงกับความเป็นจริงในชีวิต
2. เสียเงิน เสียเวลาและเสียสุขภาพ ละทิ้งการทำงาน การศึกษา เล่าเรียนและการประกอบอาชีพ
3. เป็นการชักนำหรือชักจูงให้เกิดการก่ออาชญากรรม การทุจริตและการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรมใค่างาย
4. ชักจูงไปในทางที่มีชีวิตอย่างโอ้อวด ฟุ่มเฟือย ชอบชีวิตที่

ที่สบาย ชอบเที่ยวเตร่ ไม่ชอบทำงาน

วิทย์

ผลดี

1. วิทย์สามารถเสนอข่าวสาร ความรู้และสารคดีต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ทำให้ผู้ฟังสามารถปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทันที
2. วิทย์สามารถทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกร่วม เร้าอารมณ์ เป็นการสร้างความร่วมมือ ความสามัคคีปรองคอง และสร้างจุดยืนอันเดียวกันอย่างรวดเร็วของประชาชนในชาติ
3. วิทย์สามารถไปถึงผู้ฟังที่ห่างไกลแหล่งวิชาการและสามารถนำเอาบุคลากรอื่น ๆ มาสู่ผู้ฟังได้ ทำให้ผู้ฟังมีความฉลาดรอบรู้มากขึ้น
4. ผู้ที่ไม่รู้หนังสือหรือผู้ที่มีการศึกษาน้อยสามารถฟังวิทย์ได้ เพราะไม่ต้องใช้ทักษะที่ซ้อนกัน ซึ่งเป็นการ เปิดโอกาสให้เขาได้รับการศึกษาอยู่เสมอ
5. วิทย์ให้ความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ แก่ผู้ฟังตลอดเวลา
6. วิทย์ช่วยผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมให้เป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ทุกคนได้รับฟังภาษา ความรู้และข่าวสารเดียวกัน ทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น

ผลเสีย

1. รายการต่างๆที่อาจจัดไม่ดีพอเพราะเน้นในเรื่องรายการบันเทิงและโฆษณามากกว่าความรู้
2. การจัดรายการต่าง ๆ อาจไม่เหมาะสมเพราะผู้ฟังมีระดับความรู้ต่างกัน
3. เป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้ฟังไม่สามารถโต้ตอบได้ทันที
4. รายการต่างๆที่ฟังไม่ทัน ไม่สามารถที่จะรับฟังใหม่ได้อีก
5. ผู้ฟังอาจเปลี่ยนสถานีวิทยุบ่อย ๆ ทำให้การรับฟังไม่ได้ผล¹

¹ ประทีป สยามชัย, สารัตถ์ทางสังคมวิทยากาการศึกษา (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2626), หน้า 125-132.

เนื้อหาสาระในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้และปลูกฝังทัศนคติในวัยเด็ก หากรายการโทรทัศน์ที่ดี บทความในหนังสือพิมพ์หรือวิทยุที่ดีถูกจัดขึ้นโดยมุ่งที่จะให้ความรู้ประกอบกับสาระบันเทิงก็นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง แต่ในทางตรงกันข้าม หากรายการโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์เนื้อหาสาระที่มีได้คำนึงถึงผลกระทบต่อเด็ก รายการนั้น ๆ อาจมิใช่รายการที่เหมาะสมกับเด็ก แต่เด็กก็มีโอกาสสัมผัสกับรายการนั้น ๆ ทุกโอกาส ก็อาจเป็นเหตุให้เกิดผลร้ายทั้งทางด้านจิตใจและร่างกายได้

ในประเทศไทยสื่อมวลชนยังเป็นส่วนหนึ่งในการก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างความฝันกับความเป็นจริง สาเหตุหนึ่งก็เพราะสื่อมวลชนในประเทศไทยเป็นงานของบุคคลกลุ่มน้อยที่ได้รับการศึกษาสูงอยู่ในเมือง ดังนั้นเนื้อหาสาระส่วนใหญ่จึงมักจะสะท้อนภาพสังคมสมัยใหม่ บทละครโทรทัศน์หรือภาพยนตร์โดยส่วนมากแสดงถึงสภาพครอบครัวที่มีความเป็นอยู่ดี เรื่องอาจจบลงด้วยพระเอก นางเอกที่อาจเริ่มต้นจากความยากจนแต่ลงเอยด้วยความสุขสบาย สมหวัง ส่วนภาพยนตร์จากต่างประเทศก็มักแสดงให้เห็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น รถยนต์สวยหรู ตู้เย็น โทรทัศน์ เป็นต้น นอกจากรายการดังกล่าวแล้ว การโฆษณาชักชวนให้คนซื้อของฟุ่มเฟือยเพื่อความมีหน้ามีตา หรือดึงดูดความสนใจในเพศตรงกันข้าม ก่อให้เกิดกิเลสอยากได้ของต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเด็กในวัยที่ถูกชักจูงได้ง่าย เนื่องจากเด็กยังไม่มีประสบการณ์พอที่จะแยกความต้องการและความจำเป็นได้ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังเสนอข่าวหรือภาพไปในลักษณะที่แสดงความฟุ้งเฟ้อโอ้อวดของบุคคลในสังคมชั้นสูง การกระทำหรือการให้รางวัลดังกล่าวอาจเป็นการทำให้ประชาชนนับถือชนชั้นนำของประเทศมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการแสดงตัวอย่างความเป็นอยู่ที่คนส่วนมากไม่มีวันเอื้อมถึง¹

นายแพทย์ประสพ รัตนากร ได้กล่าวในบทความเรื่อง "ต้นเหตุที่ทำให้คนดูร้าย" ว่า

¹ อัมพร มีสุข, "ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมในสังคม," ศุภปริทัศน์ 3 (19 กันยายน 2521): 14-15.

การที่คนเรายุ่งมีจิตใจเหี้ยมโหดทารุณนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น เพราะความโดดเดี่ยวไม่มีที่ปรึกษา ขาดความอบอุ่นในครอบครัวทำให้ไม่เห็นคุณค่าของชีวิต...

แต่ปัญหาที่สำคัญอันหนึ่งคือ มันมีตัวอย่างที่ไม่ดีจากหนังสือทีวีประเภทกำลังภายใน มีการฟันกันเลือดฟองกระดูก อย่างที่เรียกกันว่า เลือดท่วมจอรวมถึงละครที่มีการคบชู้สาว จึงอยากจะทำขอรอบบรรดาสื่อบันเทิงทั้งหลายให้หยุดผลิตเรื่องขุนเตียงอันโจ่งครึม และลดความโหดร้ายลงบ้าง สังคมจะได้น่าอยู่กว่านี้¹

นอกจากนี้ละครทางโทรทัศน์ในบางเรื่องยังอาจโน้มน้าวให้ผู้ชมมองในค่านีว่าคนทำความดีมิได้รับผลดีตอบแทน ในขณะที่คนทำชั่วกลับเป็นที่เคารพนับถือในสังคม

สำหรับภาพยนตร์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาพยนตร์ต่างประเทศหรือภาพยนตร์ไทย ต่างก็นำมาพิจารณาทั้งสิ้น ภาพยนตร์ต่างประเทศในปัจจุบันเสนอเนื้อหาที่จะเป็นพิษเป็นภัยต่อเยาวชนอย่างยิ่ง อาทิเช่น ภาพยนตร์ตามล้างตามล่าที่แสดงให้เห็นวิธีการและภาพที่น่าหวาดเสียว ภาพยนตร์ประเภทรัก ๆ ใคร่ ๆ ของวัยรุ่นวัยเรียนที่ทำให้เด็กอยากเลียนแบบหรือใครจะทดลอง หรือภาพยนตร์เพลงสมัยใหม่ที่แสดงถึงลีลาการเต้น ตลอดจนการแต่งกายที่เร้าใจและสภาพที่วัยรุ่นมั่วสุม ซึ่งภาพยนตร์ประเภทหลังนี้นับว่ากำลังระบาดและมีอิทธิพลต่อเยาวชนไทยเป็นอย่างมาก เป็นต้นเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เยาวชนฟุ่มเฟือย รักสนุกเสเพล เทียวเตร่ในสถานที่ไม่เหมาะสมและขาดความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนพึงกระทำ

ส่วนใหญ่ภาพยนตร์ไทยนั้นเป็นภาพยนตร์ประเภทนวนิยายที่ขาดคุณค่าและค่านิยมที่ดี การฉายภาพยนตร์มุ่งแต่ให้ความบันเทิงเท่านั้น² นอกจากนี้ในระยะ 1 ปีที่ผ่านมาวงการภาพยนตร์ไทยได้มีการผลิตภาพยนตร์ที่มุ่งไปในทางที่ขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

¹น.พ. ประสพ รัตนากร, "ต้นเหตุที่ทำให้คนดูร้าย," ไทยรัฐ (21 มกราคม 2525): 3.

²บำรุง สุขพรรณ, บทบาทของสื่อมวลชนในการเผยแพร่และการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อเยาวชนไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2525), หน้า 140.

เป็นจำนวนมาก มีการเสนอภาพทดลองจนคำพูดไปทางลามกอนาจารและหยามคายมากขึ้น ผู้ผลิตภาพยนตร์ประเภทดังกล่าวแม้จะมีเป็นส่วนน้อยและถูกโจมตีจากผู้สร้างภาพยนตร์หรือผู้อยู่ในวงการเดียวกัน แต่ภาพยนตร์ดังกล่าวก็สร้างความกระหึ่มกระเทือนต่อสังคมได้ เพราะประเทศไทยยังมีได้มีการจำกัดอายุผู้ดูภาพยนตร์ตามประเภทต่าง ๆ ดังเช่นในต่างประเทศ วิทยุเมื่อใดชมภาพยนตร์ดังกล่าวอาจเป็นการยั่วยุให้ทำตามอย่างที่อาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดคดี ช่มชู้ อนาคต ตลอดจนคดีอาชญากรรมตามมาก็ได้

นอกจากนี้บรรดาสิ่งพิมพ์พวกวารสาร หนังสือพิมพ์รายวัน ตลอดจนนิตยสารต่าง ๆ ประเภทที่ทำเพื่อการค้าแสวงหาผลกำไร เนื้อหาจะมุ่งเกี่ยวกับเรื่องเพศ ความรุนแรง ก้าวร้าว ความหวาดเสียว เป็นต้น ซึ่งนิตยสารพวกนี้มีจำนวนพิมพ์สูงมาก เป็นหมื่น เป็นแสนเล่ม ทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ที่มิคุณค่าสาระที่ถูกลักษณะประเภทดังกล่าวคลุมตลาคไปเสียหมด ทั้ง ๆ ที่การผลิตหนังสือดี ๆ ก็คือ การพัฒนาบ้านเมืองทางหนึ่งเหมือนกัน¹

ตามนัยดังกล่าวข้างต้นว่า สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งที่สามารถจะเสนอสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีในเชิงสร้างสรรค์และทำลาย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่จะต้องพยายามร่วมมือกันค้นหาแนวทางและวิธีการที่จะใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์มากที่สุด ซึ่งในรอบปีที่ผ่านมาเป็นที่ยืนยันดีที่ทุกฝ่ายต่างตระหนักในความสำคัญของสื่อมวลชน จึงได้เกิดมีความเคลื่อนไหวไปในทางที่ดีขึ้นที่จะใช้สื่อทุกด้าน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคล อันจะทำให้สังคมสงบสุขต่อไป

¹ บำรุง สุขพรรณ, บทบาทของสื่อมวลชนในการเผยแพร่และการปลูกฝังค่านิยม ที่พึงประสงค์ต่อเยาวชนไทย, หน้า 146.

ตอนที่ 3 บทบาทของการศึกษากับการพัฒนาทางค่านิยมและประวัติการจักรัยศึกษา ในระบบโรงเรียนของไทย

3.1 บทบาทของการศึกษากับการพัฒนาทางค่านิยม

เมื่อกล่าวถึงการพิจารณากำหนดคนเพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่ระบบเศรษฐกิจและสังคมต้องการนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ การศึกษา มีนักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ดังนี้

พระราชวรมนี ได้นิยามการศึกษาวา

1. เป็นการเล่าเรียน ผูกฝน อบรมเพื่อนำสติปัญญาที่มีอยู่มาทำให้เป็นประโยชน์และทำให้แก่กล้ายิ่งขึ้น
2. เป็นการพยายามแสวงหาจุดมุ่งหมายให้แก่ชีวิตคือความเป็นอยู่อย่างดีที่สุดหรือการมีอิสรภาพ
3. เป็นกิจกรรมของชีวิต โดยชีวิต เพื่อชีวิต
4. เป็นความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและรู้จักเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน¹

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ใ้ข้อธิบายว่า การศึกษาหมายถึง กระบวนการที่สังคมจัดขึ้นเพื่อให้สมาชิกใหม่ของสังคมนั้นได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อที่จะให้สมาชิกใหม่มีความสุขและอยู่รอดในสังคม²

สมพงษ์ สิงหะพล ใ้สรุปความหมายของการศึกษาไว้ว่า

1. การศึกษา เป็นการถ่ายทอดสิ่งที่มีคุณค่าต่อผู้รับการศึกษา เสมอ
2. สิ่งที่มีคุณค่านั้นจะต้องทำให้ผู้รับการศึกษาได้เรียนรู้ขอเท็จจริง เกิดความรู้ เกิดความเข้าใจ และในที่สุดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

¹พระราชวรมนี, ปรัชญาการศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2518), หน้า 71.

²ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 17.

3. สิ่งที่มีคุณค่าที่ถ่ายทอดไปสู่ผู้รับการศึกษาและผลที่เกิดขึ้นได้รับการคาดหวังว่าจะช่วยใ้มนุษย์มีสภาพทั้งกายภาพและจิตภาพที่มุ่งไปสู่ภาวะที่ดีขึ้น

4. การแปรสภาพของมนุษย์ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพนี้กระทำอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการทางสังคม ทั้งกระบวนการที่เป็นแบบแผนและไม่เป็นแบบแผน¹

จะเห็นได้ว่าแม่จะมีนิยามคำว่า การศึกษาในรูปใด แทนหน้าที่ของการศึกษาก็คือการให้ความรู้ การถ่ายทอดสิ่งที่สิ่งนั้นมีคุณค่าและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความหมายในสังคม ดังนั้นงานในการศึกษาแก่บุคคลจึงถือได้ว่าเป็นงานที่สำคัญยิ่ง เป็นงานที่ต้องใช้เวลา เป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางเพราะการศึกษามีในหลายความเพียง "การให้ความรู้" เพื่อผลิตคนออกไปประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ เท่านั้น หากว่าการศึกษาเป็นการมุ่งสร้างคนให้ออกไปประกอบอาชีพเพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แล้วผลของการศึกษาก็จะออกมาในรูปของการพัฒนาคนวัตถุให้เจริญขึ้นแต่เพียงด้านเดียว โดยมิได้พัฒนาจิตใจของบุคคลให้เจริญงอกงามไปพร้อม ๆ กันกับการพัฒนาทางวัตถุด้วย ซึ่งหากเป็นดังนั้นในไม่ช้ามนุษย์ก็จะต้องลดตัวลงเป็นสมัยป่าเถื่อน มีความเป็นอยู่ประกอบด้วย ความเจริญทางวัตถุอย่างพร้อมเพรียง แต่จิตใจนั้นขาดสติสัมปชัญญะ วัฒนธรรมทางจิตใจจะเสื่อมทรามลงจนไม่สามารถจะรักษาอารยธรรมให้รุ่งเรืองต่อไปได้²

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคนมาแต่โบราณกาลไม่ว่าจะเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ซึ่งเริ่มต้นมาพร้อม ๆ กับการมีมนุษย์เกิดขึ้นในโลก หรือจะเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-Formal Education) ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการศึกษาในระบบโรงเรียนและมีความสำคัญตลอดมาจนปัจจุบัน หรือจะเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) ซึ่งประเทศไทยได้เริ่ม

¹สมพงษ์ สิงหะพล, "แนวคิดทางค่านิยมการศึกษาของนักศึกษาในวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 21.

²บุญเยี่ยม มีสุข, "ทางสามแพร่ง," สยามรัฐ (16 สิงหาคม 2501): 5.

การศึกษาอย่างมีระบบ เช่นนี้มาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาของทุกประเทศ ทุกยุค ทุกสมัย ก็มุ่งที่จะพัฒนาคนให้เป็น พลเมืองที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองความต้องการและความจำเป็นของบุคคล และของสังคม เพื่อช่วยพัฒนาประเทศด้วยกันทั้งสิ้น และต่างก็หาวิธีการที่เหมาะสมที่สุด เท่าที่ฐานะทางเศรษฐกิจ แนวนโยบายของประเทศนั้น ๆ จะอำนวย เพื่อจะช่วยถ่ายทอด และสร้างเสริมความรู้ ความคิด ทั้งทางวิชาการ วิชาชีพ ตลอดจนศิลปะ วัฒนธรรมให้ ได้ผลดี รวมทั้งการฝึกอบรมให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะตามที่ชาตินั้น ๆ ต้องการอีกด้วย

3.2 ประวัติการจักรับศึกษาในระบบโรงเรียนของไทย

การศึกษากับศาสนามีความสัมพันธ์และเกี่ยวของกันอย่างใกล้ชิดมาแต่ โบราณกาล จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นประเทศทางซีกโลกตะวันตกหรือทางซีกโลกตะวันออก ในสมัยโบราณก่อนมีระบบโรงเรียน การศึกษาก็เริ่มขึ้นจากวัดด้วยกันทั้งสิ้น มีพระ เป็นผู้สั่งสอนอบรม เน้นหนักในค่านิยมจริยธรรม พัฒนาจิตใจ ใฝ่หาอ่านออกเขียนได้ เพื่อ ศึกษาอบรมทางศาสนาและแสวงหาความรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยดีต่อไปได้¹

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือมา เป็นเวลาช้านาน ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนพฤติกรรมของคนไทย จึงเป็นไปตามหลักธรรมหรือมีหลักธรรมแทรกปะปนอยู่ คั้งนั้น เด็ก ๆ ซึ่งได้รับการศึกษาอบรมในชั้นแรกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่เป็นพุทธศาสนิกชน จึงรับเอาคตินิยมทางพุทธศาสนาเข้า เป็นพื้นฐานทางความคิดและพฤติกรรม สถาบันการศึกษา ของไทยนับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีเป็นต้นมามี 3 แห่งคือ บ้าน วัดและวัง บ้าน เป็นโรงเรียนแห่งแรกของเด็กทั้งชายและหญิงที่ให้การศึกษาถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม จนเด็กเติบโตใหญ่ เด็กชายไปเข้ารับการศึกษที่วัด ส่วนเด็กหญิงก็รับการศึกษที่บ้าน ต่อไปจนแต่งงาน มีครอบครัว ส่วนวังเป็นสถานศึกษาสำหรับบุตรีธิดาของเจ้านาย และ บุตรีธิดาของขุนนางที่บิดามารดา นำเข้าถวายตัวเพื่อรับราชการต่อไป ในบรรดาสถาบัน การศึกษาทั้ง 3 นี้วัดนับว่าเป็นสถานศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม

¹ดวงเดือน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย (ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้าบนๆ.

หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นผู้ไต่บวชเรียนมาแล้ว มีประเพณีถือกันว่าผู้ชายที่แต่งงานมีครอบครัวจะต้องไต่บวชเรียนมาก่อน บิดามารดาและญาติผู้ใหญ่จะเป็นผู้อบรมสั่งสอนบุตรธิดาและเด็กในปกครองของตนให้รู้จักผิดชอบชั่วดี และการประพฤติปฏิบัติที่ดีถูกต้องไปตามลำดับวัย ในวันธรรมสวนะและวันเทศกาลหรือวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ ของคนไทยจะไปทำบุญที่วัด และนำบุตรหลานของตนไปถวาย การไปทำบุญไต่แก่การไปถวายอาหารแก่พระสงฆ์ พังเทศน์ ฟังธรรมจากพระภิกษุ เป็นการไปศึกษาจริยธรรมจากวัดทั้งผู้ใหญ่และเด็ก การศึกษาของไทยเป็นลักษณะนี้ตลอดมานับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น¹

โรงเรียนสอนหรือโรงเรียนที่เริ่มจัดตั้งขึ้นในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นโรงเรียนสอนภาษาและศิลปวิทยาการต่าง ๆ มิได้มีวิชาที่ว่าด้วยศีลธรรม จรรยาหรือการฝึกอบรมสั่งสอนทางคุณธรรมและจริยธรรม เพราะถือว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ที่ได้รับการศึกษาค้นนี้จากการศึกษาตามปกติวิสัยอยู่แล้ว เมื่อมีการจัดการศึกษาเป็นระบบในสมัยรัชกาลที่ 5 ในโรงเรียนมีการสอนเฉพาะหนังสือไทย ภาษาอังกฤษและศิลปวิทยาการต่าง ๆ เพราะผู้เรียนยังได้รับการศึกษาค้นคุณธรรมและจริยธรรมจากสังคมตามปกติวิสัย ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ยังไม่ทางวัดหรือสถาบันศาสนา โรงเรียนสำหรับทวยราษฎร์ในตอนแรกก็ตั้งอยู่ในวัด วัดเป็นผู้จัดตั้งและเป็นผู้จัดการโดยมีพระเป็นผู้สอน เมื่อเด็กสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนแล้วก็ยังนิยมบวชเรียนก่อน จึงลาสิกขาบทออกไปประกอบอาชีพและครองเรือนต่อไป²

หลักสูตรเกี่ยวกับจริยศึกษาในโรงเรียนเริ่มมีครั้งแรกตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2445 คือวิชาสำหรับสอบไล่ในประโยค 1 (ประถมศึกษา) ไต่แก่ อ่าน เขียนลายมือ ไวยากรณ์ คำถาม คำตอบ เลข บัญชี แคลศัพทและอธิบายข้อปัญหาสุภาษิต อธิบายปัญหาธรรมะและคฤหัสถ์ศีล แต่ภายหลังยกเลิกคฤหัสถ์ศีลเพราะหัวข้อไปเกี่ยวข้องกับศีลของพระ ไต่เริ่มทดสอบอีกเมื่อพิมพ์แบบเรียนเบญจศีล เบญจธรรมแล้ว วิชาที่สอบไล่ได้ในประโยค 2 (มัธยมศึกษา) ไต่แก่ อ่าน เขียน ลายมือ ไวยากรณ์ แต่ง เลข บัญชี ศัพท ภูมิศาสตร์ คค-อังกฤษ อธิบายหัวข้อธรรมะและสนทนาโต้ตอบเกี่ยวกับกิริยาวาจา หลักสูตรดังกล่าวนี้ไต่

¹ ขำเลียง วุฒิจันทร์, หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 15.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

มีการสอบไล่ความรู้นักเรียนเป็นครั้งแรกใน พ.ศ.2451¹

โรงเรียนสำหรับทวยราษฎร์ที่จัดขึ้นครั้งแรกทั่วพระราชอาณาจักร เป็นการพัฒนาการมาจากโรงเรียนวัด ยังคงมีพระภิกษุเป็นผู้สอน การดำเนินการจัดและควบคุมส่งเสริมการศึกษาของเจ้าหน้าที่ธรรมการหรือศึกษาธิการ เป็นการเข้าไปดำเนินการร่วมกันจัดตั้งตั้งแต่ พ.ศ.2451 เป็นต้นมามีนักเรียนสตรีเข้าร่วมด้วย ตอนแรก ๆ ก็มีปัญหาเรื่องเด็กหญิงไปเรียนวิชากับพระ แต่ต่อมาเริ่มมีโรงเรียนสตรีแยกต่างหากจากโรงเรียนชาย หลักสูตรจริยศึกษาสำหรับสตรีตามโครงการศึกษา พ.ศ.2450 กำหนดวิชาจรรยาให้สอนตามความต้องการของสตรีทั้งในหลักสูตรมูล หลักสูตรประถมและหลักสูตรมัธยมสามัญ²

ใน พ.ศ.2449 ได้มีการประชุมเทศาภิบาลฝ่ายราชการในหน้าที่กระทรวงธรรมการ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้ทรงชี้แจงให้ที่ประชุมทราบตอนหนึ่งว่า

...แบบการเรียนที่จะใช้สอนทั่วทุกวัด สำหรับวิชาชั้นต้นนั้น ในเวลานี้ควรให้มีแต่เพียง 4 เล่มก่อน คือแบบหัดอ่าน 1 แบบการเรียนวิชา 1 กับแบบการเรียนจรรยา 1... ในมณฑลที่ราษฎรถือศาสนาต่าง ๆ กันเช่น มณฑลปัตตานี เป็นต้น ให้ถือวาทักไม่วาทักในศาสนาใดก็เป็นอย่างเดียวกันทั้งสิ้น เมื่อใครจะสมัครเรียนวัดไหนก็ให้เรียนวัดนั้น...³

วิชาจรรยาเป็นวิชาที่เน้นมากในสมัยนั้น จะเห็นได้จากกรให้วิชาจรรยาเป็นวิชาบังคับของทุกชั้น และวิธีสอนก็ได้วางจุดมุ่งหมายเมื่อ พ.ศ.2452 และได้ใช้ต่อมาคือ

ข้อสำคัญที่ผู้ฝึกหัดจะต้องไม่ลืมและไม่เข้าใจผิดไปนั่นคือ ต้องสอนให้เข้าใจเหมือนดังเราวากลวดลูกหลานที่บิดาน เพื่อประพฤติกิจจริง ๆ ไม่ใช่สอนแต่เพียงให้จำคำใดหรือเพียงให้ไหวไหวแล้วสักแต่ว่า ความประพฤติกิจเป็นไปตามความรู้อย่างนี้จะไม่โต ให้เขาใจจากการสอนที่จะให้เด็กคือละเว้นการชั่วนั้น ต้องฝึกหัดคัดแปลงให้เคยไปแต่เล็ก เป็นลูกทางกว่าที่จะให้ไปคัดเมื่อโต⁴

¹ จำเลื่อง วุฒิจันทร์, หลักการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 18.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ กวงเคื่อน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย, หน้า 134.

นอกจากนี้ในการสอนประถมศึกษาก็ได้วางรายงานสอนตอนหนึ่งว่า "การฝึกหัดให้ประพศิไดคืตามที่เรียนรู้นั้นเป็นข้อใหญ่ ถ้าสักแต่รู้แต่ไม่ประพศิหรือประพศิไม่คืก็ยังไม่ได วิธีสอนให้สอนควยควยอย่าง เช่น นำนิทานที่คืที่เป็นควยอย่างไคมาสอนให้จับใจ"¹

ใน พ.ศ. 2454 รัชกาลที่ 6 ไคทรงจัดตั้งกองลูกเสือขึ้น การลูกเสือนี้จัดในโรงเรียน ครูเป็นผู้ฝึกอบรม ฝึกให้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นพลเมืองคื การปลูกฝังคุณธรรมให้ฝังมั่นในส้นคานเด็ก จะไคสำเร็จไคควยการอบรมให้เด็กไคทำลงไปจริง ๆ นับเป็นการเริ่มจัดให้มีกิจกรรมนอกหลักสูตรที่ส่งเสริมจริยธรรมให้แก่ักเรียนในโรงเรียนเป็นครั้งแรก

โครงการศึกษา พ.ศ. 2456 แบ่งการศึกษาทั้งปวงออกเป็น 2 ประเภทคื สามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา ไคแก่การศึกษาเล่าเรียน ความรู้ไค ๆ อันเป็นความรู้สามัญซึ่งทุกคนควรจะรู้จัก ตัวอย่างเช่น วิชาหนังสือ คิคเลข จรรยา คื สอนกิริยา วาจา ใจให้ประพศิคื ละเวนสิ่งชั่ว เป็นต้น และในโครงการศึกษานับนี้ไคกล่าวถึงภาคการศึกษาบังคับว่า ไคแก่ ความรู้ทั้งฝ่ายสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา ซึ่งสมควรจะให้ราษฎรมีความรู้เป็นพื้นไว้ทุกคน พอให้รู้จักขอบขั้วคื รู้วิชากลาง ๆ ไว้สำหรับให้พอแก่ที่จะต้องใช้อยู่ทุกวัน รู้จักทางที่จะรักษาตัวทั้งส่วนชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินสมบัติและชื่อเสียง ให้พอครองตนเป็นพลเมืองคืไคคนหนึ่ง²

โครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2458 มีวิชาศีลธรรมจรรยาอยู่ในวิชาสามัญ ซึ่งให้เรียนในชั้นประถมเป็นเวลา 3 ปี ในหลักสูตร 5 ปีควย³

โครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2464 มุ่งหมายปลูกฝังประชาชนให้เริ่มสนใจศึกษาเพื่อไปประกอบอาชีพมากขึ้น แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท ไคแก่ สามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา ในสามัญศึกษาไคจัดให้มีหลักสูตรการสอนวิชาจรรยาคื ฝึกหัดกิริยา วาจา ใจ

¹ ดวงเคือน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษา, หน้า 134.

² ขำเลื่อง วุฒิจันทร์, หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ักเรียน, หน้า 19.

³ เรื่องเดียวกัน.

ให้ประพฤติที่ดี เว้นที่ชั่ว เช่นเดียวกับหลักสูตรตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2456¹

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 รัฐบาลของคณะราษฎร ได้ประกาศหลัก 6 ประการในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งมีหลักการศึกษานในหลักที่ 6 มีข้อความว่า

ในหลักการศึกษ รัฐบาลมีความสามารถอย่างยิ่งที่จะให้การศึกษากแก่พลเมืองทั่วไปอย่างเต็มที่ ให้ใครรับการศึกษอาบรมนในระบบการปกครองตามแบบรัฐธรรมนูญ ให้ใครรับการศึกษตามธรรมชาติ ทางกรางงานและทางสมาคม ฝึกฝนหรืออบรู มีปัญญาความคิด รู้จักคนควหาเหตุผลโดยตนเอง มีจรรยา ประกอบควยก่าดังกาย ก่าดั่งใจเป็นอันดี กับทั้งไม่ใหญ่หึงเสียซึ่งจริยศึกษาแห่งชาติ ขนบธรรมเนียมที่ดีของไทย มุ่งประสงค์ใหญ่ที่ได้ศึกษาแล้ว สามารถประกอบอาชีพ มีอนามัย และศีลธรรมอันดีงาม

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 ได้ประกาศความมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติไว้ตอนหนึ่งว่า "...3. เพื่อความสมบูรณ์แห่งพสกนิกรสยาม ท่านให้จัดการศึกษาทั้งสามส่วนล้วนพอเหมาะสมกันคือ จริยศึกษา อบรมนให้มีศีลธรรมอันดีงาม พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้ พลศึกษา ฝึกหัดให้เป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์"³

หลักสูตรการศึกษา การเรียน การสอบไล่ชั้นต่าง ๆ ตามแผนการศึกษานี้ มีวิชาจรรยาเป็น เนื้อหาของคุณธรรมทางหลักพุทธศาสนาในโรงเรียนต่าง ๆ มีการสวดมนต์ ไหว้พระทั้งตอนเช้าและก่อนเริ่มเรียน ตอนเย็นก่อนเลิกเรียนและในวันสุกสัปดาห์เป็นประจำ⁴

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 กำหนดความมุ่งหมายทั่วไปของการศึกษา

3 ข้อดังนี้

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษา เพื่อจะได้ทำหน้าที่พลเมืองตามระบอบรัฐธรรมนูญโดยเต็มที่และเพื่อทุกคนจะได้ประโยชน์แก่ประเทศชาติ

¹ ข่าเสื่อ่ง วุฒิจันทร, หลักสูตรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 19.

² ดวงเคื่อน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย, หน้า 143.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 144.

⁴ ข่าเสื่อ่ง วุฒิจันทร, หลักสูตรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 19.

และตนเองตามหน้าที่

2. เพื่อให้ได้ประโยชน์ตามหน้าที่ กุลบุตรกุลธิดาพึงได้รับการศึกษา ทั้งสองสถานคือ สามัญศึกษาและอาชีวศึกษา

3. เพื่อความสมบูรณ์แห่งการศึกษาสองสถานนั้น ให้จัดการศึกษาทั้ง สามส่วนคือ

- (ก) พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้
- (ข) จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมอันดี
- (ค) พลศึกษา ให้มีร่างกายสมบูรณ์¹

วิชาจรรยาที่มีการสอนอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเดิม เปลี่ยน เป็นวิชาหน้าที่พล เมืองและศีลธรรม สำหรับการไหว้พระสวดมนต์ตอน ก่อน เรียน ก่อน เลิกเรียนและวันสุดท้ายสัปดาห์ยังคงมีอยู่ มีการอบรมนักเรียนหน้าเสาธง 5-10 นาที ก่อน เข้าห้องเรียน หลังจากร้องเพลงชาติถึง เรื่องศีลธรรมจรรยาและปฏิบัติตนใน เรื่อง ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น หลายโรงเรียนมีครูผู้ปกครองทำหน้าที่ดูแลความประพฤติของนักเรียนนอก ห้องเรียนด้วย ส่วนในชั้น เรียนครูประจำชั้น เป็นผู้รับผิดชอบดูแลและอบรมสั่งสอนด้าน คุณธรรมและจริยธรรมโดยตลอด

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา ไว้บางตอน ดังนี้

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พล เมืองได้รับการศึกษาพอ เหมาะแก่ชีวิตภาพ เพื่อทุกคนจะได้เป็นพล เมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถ ที่จะประกอบการอาชีพและมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย
2. เพื่อการ เป็นพล เมืองดี กุลบุตรกุลธิดาพึงได้รับการศึกษาอยู่ใน โรงเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่ 15 เป็นอย่างน้อย
3. กุลบุตรกุลธิดา พึงชวนชวาทหาความรู้และความจัก เจนอันจะเป็น ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของตนสืบไปในภายหน้า

¹ ดวงเคื่อน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย, หน้า 151.

4. ในการจัดการศึกษานั้น ท่านได้จัดการศึกษาที่จะมีส่วนพอเหมาะกันคือ
- ก. จริยศึกษา ให้มีวัฒนธรรมดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน
 - ข. พลศึกษา ให้มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์กับทั้งมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
 - ค. พุทธิศึกษา ให้มีปัญญา ความรู้ ความสามารถ ใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับงาน โดยทั่วไป
 - ง. หัตถศึกษา ให้มีความเคยชินและความขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นรากฐานการประกอบอาชีพ¹

หลักสูตรการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 สอนวิชาหน้าที่พลเมือง 1 ชั่วโมง ศิลปกรรม 1 ชั่วโมงใน 1 สัปดาห์ ซึ่งมีเวลาเรียนทั้งหมด 28 ชั่วโมง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สอนวิชาหน้าที่พลเมือง 1 ชั่วโมง ศิลปกรรม 1 ชั่วโมงใน 1 สัปดาห์ ซึ่งมีเวลาเรียนทั้งหมด 30 ชั่วโมง สภาพการศึกษาตั้งแต่พ.ศ. 2490 เป็นต้นมาเป็นระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 โรงเรียนขาดครูเป็นจำนวนมาก จำนวนนักเรียนต่อ 1 ห้องเรียนสูงถึง 50 คน การควบคุมดูแลและอบรมสั่งสอนเด็กในชั้นของทนายลดลง ไม่ค่อยได้เอาใจใส่ แม้การควบคุมดูแลและอบรมในตอนเช้าก่อนเข้าเรียน ตอนเย็นก่อนเลิกเรียน และการอบรมไหว้พระสวดมนต์ตอนสุดสัปดาห์ก็ละเลยกันไปมาก ความผูกพันระหว่างนักเรียนกับครูน้อยลง เกิดกรณีนักเรียนความประพฤติไม่เรียบร้อย และมีปัญหาสืบเนื่องอื่น ๆ มากขึ้น ๆ เป็นลำดับมาจนปัจจุบัน²

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 กำหนดความมุ่งหมายการศึกษาของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ศึกษาไว้ดังนี้

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามสมควรแก่อัธภาพ เพื่อเป็นพลเมืองดี มีศิลปกรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและทำ

¹ วิชา เลื่อง วุฒิจันทร์, หลักสูตรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 20-21.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

คุณประโยชน์แก่ประเทศไทย

...

4. ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผน เศรษฐกิจและแผนการปกครองของประเทศ เช่น จัดให้มี

- ก. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีพิธีโอตัมปะ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
- ข. พลศึกษา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางจิต กับให้มน้ำใจ เป็นนักกีฬา
- ค. พุทธิศึกษา ให้มีความรู้วิชาการ มีปัญญาเพื่อการดำรงชีวิตโดยทั่วไป
- ง. หัตถศึกษา ให้มีกิจนิสัยและความขยันหมั่นเพียร ในการใช้มือปฏิบัติ งาน เพื่อเป็นรากฐานของการประกอบสัมมาชีพ¹

หลักสูตรการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ รวมวิชาต่าง ๆ เป็นหมวดวิชา วิชาหน้าที่พล เมืองและศีลธรรมอยู่ในหมวดวิชาสังคมศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4) ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-7) มัธยมศึกษาตอนต้น (มศ.1-3) และมีมัธยมศึกษาตอนปลาย (มศ.4-5 หรือ 6) มีเวลาเรียนสัปดาห์ละ 2-5 ชั่วโมง ซึ่งในหมวดวิชาสังคมศึกษานี้มีการสอนทั้งศีลธรรม หน้าที่พล เมือง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์อื่น ๆ รวมกัน โดยเริ่มเปลี่ยนแปลงในชั้นประถมศึกษามาตั้งแต่พ.ศ. 2498 จนหมดทุกชั้น ในปีการศึกษา 2507 ระบบครูประจำชั้น ซึ่งทำหน้าที่ครูและอบรมสั่งสอนนักเรียนในชั้นของตน เกือบจะเลิกไปโดยปริยาย ในระยะเวลาของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ การสวมมงคลไหว้พระทั้งตอนก่อนเรียน ก่อนเลิกเรียน และวันสุดสัปดาห์ถูกละเลยไปมาก เกิดระบบปราชญ์นักเรียนที่ประพฤติไม่เรียบร้อยขึ้นแทนการอบรมกล่อมเกลานักเรียนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม การเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับจริยศึกษาในหมวดวิชาสังคมศึกษาก็เรียนและวัดผลในแง่วิชาการ

¹ดวงเดือน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย, หน้า 158.

ทางพุทธปรัชญามากกว่าการให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติจน เกิดเป็นนิสัย¹

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนาและหลักธรรม
2. ให้ความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
3. ให้ความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัวและต่อตนเอง
4. ให้ความสำคัญในความเป็นคนไทยร่วมกันและการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ มีความรักชาติ ตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยของชาติและมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ
5. ให้ความสำคัญ ยึดมั่นและปลูกความเสมอภาค ความสุจริตและความยุติธรรม
6. ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพ และอนามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
7. ให้ความขยันหมั่นเพียร มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และการใช้จ่ายใช้สอยอย่างประหยัด ตลอดจนความร่วมมือกันประกอบกิจการและธุรกิจต่างๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย
8. ให้ความสามารถในการติดต่อ ทำความเข้าใจและร่วมมือซึ่งกันและกัน รู้จักการแสวงหาความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญา
9. ให้ความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของประเทศ²

¹ ชำ เลื่อง วุฒิชัยพันธ์, หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน, หน้า 22.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2521), หน้า 1.

จากโครงการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับต่าง ๆ ของไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต่างก็ยึดถือจริยศึกษาหรือการศึกษา เพื่อ เสริมสร้างจริยธรรมให้เยาวชน มีคุณสมบัติทางบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ดีงาม เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม เข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของความมุ่งหมายทางกรจัดการศึกษาของรัฐเสมอมา

ตอนที่ 4 การจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน

การอาชีวศึกษา เป็น การศึกษาวิชาชีพทั้งในระบบ โรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ที่มุ่งผลิตคนใน ระดับต่างๆตามความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศ สำหรับการศึกษาในระบบโรงเรียน การอาชีวศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของกรม อาชีวศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน ซึ่งมุ่งผลิตคนใน ระดับกลางประเภท ข่างฝีมือในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พณิชยกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรม ทั้งกรมอาชีวศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน ต่างก็ เปิดสอนทั้งหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส) และ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท)

หน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่ง ที่จัดการอาชีวศึกษา คือ วิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีว ศึกษา จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518 โดยมี วัตถุประสงค์ เพื่อผลิตกำลังคนทางด้านอาชีวศึกษาในระดับสูงและผลิตครูอาชีวศึกษาทั้งในระดับ ปริญญาและต่ำกว่าปริญญา แต่การวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึง เฉพาะสภาพการจัดการศึกษาในสังกัด กรมอาชีวศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน เท่านั้น

โรงเรียนหรือวิทยาลัย

ในปีการศึกษา 2526 มีสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา 185 แห่ง² และ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานสภาพการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2520 (ฝ่ายรายงานการศึกษา กองสถิติและวิเคราะห์ภาวะการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523), หน้า 44-45.

²กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานข้อมูลจำนวนนักเรียน-นักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2526 (ฝ่ายสถิติวิจัยและประเมินผล กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา, 2526), หน้า 1. (อัครสำเนา).

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนทั้งสิ้นรวม 499 แห่ง¹ สำหรับการจัดการศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษามีหน่วยงาน 3 หน่วยงาน เป็นผู้จัดการคือ กองวิทยาลัยเทคนิค กองวิทยาลัยอาชีวศึกษาและกองวิทยาลัยเกษตรกรรม (ซึ่งมิได้เปิดให้มีการเรียนการสอนในกรุงเทพมหานคร)

นักเรียนและนักศึกษา

นับตั้งแต่มีการวางนโยบายในการให้การสนับสนุนในการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา เป็นอย่างมาก ดังในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 เป็นต้นมา ในระยะแรก ๆ แม้ว่าการอาชีวศึกษาจะยังไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนนัก² แต่ภายหลังจากที่รัฐบาลได้พยายามปรับปรุงแก้ไขการอาชีวศึกษาโดยใช้เงินงบประมาณเงินกู้ และได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ประกอบกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวาง ทำให้ประเทศมีความต้องการคนในระดับกลาง ในด้านช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรมมาก ซึ่งผู้ปกครองและประชาชนทั้งหลาย เริ่มเล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการส่งบุตรหลาน เข้าศึกษาในสถานอาชีวศึกษา จึงทำให้มีผู้ต้องการ เข้าศึกษาในสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นมาก³

สถิติจำนวนนักเรียนของกองแผนงาน กรมอาชีวศึกษาและแผนกสถิติ ฝ่ายแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้แสดงถึงอัตราการเพิ่มของจำนวนนักเรียนอาชีวศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในปี 2520

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, สถิติการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2526 (แผนกสถิติ ฝ่ายแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2527), หน้า 14.

² ชู แสงศักดิ์ และ ชูใจ ศรีรัตน์, "ประวัติแนวความคิดในการพัฒนาอาชีวศึกษาของไทย" ใน รวมบทความอาชีวศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทยากร, 2517), หน้า 21.

³ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมอาชีวศึกษา 2523-2525 (กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร, 2522), หน้า 17-21.

ซึ่งมีนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา 93,583 คน¹ และในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 84,466 คน² และต่อมาในปี 2526 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 232,153 คน³ และ 275,035 คน⁴ ตามลำดับ

ครูอาจารย์

จำนวนนักเรียนนักศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาลและเอกชน ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชนมี ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรในสถานศึกษาในด้านปริมาณและคุณภาพ⁵ แม้ในปัจจุบันจะมีสถาบันที่ผลิตครูที่จะสามารถทำการสอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาถึง 3 หน่วยงาน คือกรมอาชีวศึกษา กรมการฝึกหัดครูและทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐคือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า 3 วิทยาเขตคือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขตธนบุรี วิทยาเขตพระนครเหนือ และวิทยาเขตเจ้าคุณทหาร

สำหรับในปี 2526 นั้น มีครูอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครซึ่งสังกัดกรมอาชีวศึกษา (วิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษาและกองวิทยาลัยเทคนิค 11 แห่ง) 928 คนต่อนักเรียน 26,987 คน⁶ และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 4,451 คนต่อนักเรียน 135,130 คน⁷ เป็นอัตราส่วนระหว่างครูและนักเรียนสังกัดกรม

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานประจำปี 2520 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า 75.

²กระทรวงศึกษาธิการ, สถิติการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2520, หน้า 1.

³กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานข้อมูลจำนวนนักเรียน-นักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2526, หน้า 1 (อัครสำเนา).

⁴กระทรวงศึกษาธิการ, สถิติการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2526, หน้า 30.

⁵สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520, หน้า 90.

⁶ข้อมูลจากกองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา 2527.

⁷กระทรวงศึกษาธิการ, สถิติการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2526, หน้า 1.

อาชีวศึกษา 1 : 29 และอัตราส่วนระหว่างครูและนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน 1 : 30)

ความจำเป็นและความต้องการกำลังครูและบุคลากรในสถาบันอาชีวศึกษาดังกล่าว กรมอาชีวศึกษาได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วน จึงได้พยายามจัดหาครู โดยร่วมกับวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ทำโครงการผลิตครู ป.ม. ของอุตสาหกรรม เพื่อบรรจุในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูช่างอุตสาหกรรม โดยกำหนดระยะเวลาของโครงการไว้เป็นเวลา 3 ปีคือ ปีการศึกษา 2523, 2524 และ 2525 โดยกรมอาชีวศึกษาจะคัดเลือกนักศึกษาที่จบจากระดับ ปวส. ช่างอุตสาหกรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.5 ขึ้นไปเข้าระดับ ป.ม. ช่างอุตสาหกรรมหลักสูตร 1 ปี ที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขตเทเวศร์ นักศึกษาจะได้รับทุนการศึกษาคนละ 4,000 บาทต่อปี จากงบประมาณของกรมอาชีวศึกษา โดยมีเงื่อนไขว่าเมื่อจบการศึกษาแล้วจะต้องเข้ารับราชการในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา

นอกจากนี้ยังมีทุนอุดหนุนผลิตครูอาจารย์ระดับปริญญา ซึ่งกรมอาชีวศึกษาได้ร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าและวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา โดยให้ทุนการศึกษาในลักษณะได้ชดเชยกับที่กล่าวไปแล้ว ซึ่งผู้จบการศึกษาจะต้องกลับเข้ารับราชการในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเป็นเวลา 2 เท่าของเวลาที่รับทุน¹

นอกจากนี้การจัดเตรียมบุคลากรไว้เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรดังกล่าว กรมอาชีวศึกษาได้มีโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาครูและบุคลากรให้ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความสามารถ และมีทักษะและประสบการณ์ทั้งมีคุณภาพและจริยธรรมเพียบพร้อมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น มีการส่งครูไปอบรมทางวิชาชีพ ภาษาอังกฤษ อบรมศึกษานิเทศก์และผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ความตื่นตัวในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาดังกล่าว เป็นที่หวังได้ว่า ในอนาคตนักศึกษาที่ผลิตจากสถาบันอาชีวศึกษาน่าจะเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีทั้งคุณภาพทั้งด้านวิชาการและจริยธรรมอย่างแน่นอน

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กรมอาชีวศึกษา 2523-2525, หน้า 113-114.

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคมและจริยธรรม

นิภา พงศ์วิรัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาทางสังคมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วนกลาง" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาค่านิยม เมือง ศาสนา วัฒนธรรมและสัมพันธภาพของเด็กวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนกลาง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 13-16 ปี จำนวน 316 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2519 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 9 โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคกลาง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นตอนต้นมีปัญหาค่านิยม เมือง ศาสนา และวัฒนธรรมมากเป็นอันดับ 1 ค่านิยมสัมพันธภาพกับบุคคลภายนอกมาเป็นอันดับ 2 ค่านิยมสัมพันธภาพกับบุคคลภายในครอบครัวเป็นอันดับ 3 ค่านิยมเศรษฐกิจและการศึกษาเป็นอันดับสุดท้าย และพบว่าปัญหาที่เด่นที่สุดคือไม่ชอบทำตามความคิดเห็นของผู้ใหญ่เพราะผู้ใหญ่ไม่ฟังความคิดเห็นของเด็ก ไม่กล้าแสดงออกเพราะขาดประสบการณ์ อยากให้วัฒนธรรมไทยคงอยู่แต่ไม่รู้ต้องทำอย่างไร ไม่ทราบว่าวัฒนธรรมตะวันตกคืออะไร และทำให้เกิดความเสียหายแก่วัฒนธรรมไทยอย่างไร¹

วรรณसार วรกิจ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนในทัศนะของนักเรียน ครูและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา" เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของทั้ง 3 กลุ่มต่อพฤติกรรมที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครูและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นนักเรียน 367 คน เป็นครู 286 คน และผู้บริหารโรงเรียน 80 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะว่า

¹นิภา พงศ์วิรัตน์, "การศึกษาปัญหาทางสังคมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วนกลาง" (ปริญาญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2520), หน้า 49-59.

พฤติกรรมที่นักเรียนไม่ควรประพฤติปฏิบัติคือการตัดแปลงเสื้อผ้าให้ดูสะอาดตาและ
พฤติกรรมที่นักเรียนควรประพฤติปฏิบัติได้คือ การโต้เถียงกับครูในห้องเรียน ซึ่งเป็น
พฤติกรรมที่ควรประพฤติในระดับปานกลาง และพฤติกรรมที่นักเรียนไม่ควรประพฤติปฏิบัติ
คือการ เอามือล้วงกระเป๋า พุกคุยกับครู และพฤติกรรมที่นักเรียนควรประพฤติปฏิบัติได้คือ
การไม่ก้มหลังเมื่อเดินผ่านตู้ใหญ่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ควรประพฤติในระดับน้อย¹

วิวัฒน์ อัสววาณิชย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยใน
ตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย" เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับ
ความซื่อสัตย์และศึกษา เปรียบเทียบวินัยในตนเองและความซื่อสัตย์ที่มีความ
แตกต่างกันทางด้าน เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่าง เป็น เด็กในกรุงเทพมหานครและ เด็กต่างจังหวัด
จากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคกลาง ซึ่งกำลัง
ศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 856
คน โดยใช้แบบทดสอบวินัยในตนเองและแบบทดสอบความซื่อสัตย์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่
มีระดับชั้น เรียนแตกต่างกันมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน แต่มีความซื่อสัตย์แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มี
วินัยในตนเองและความซื่อสัตย์สูงกว่า เด็กเพศชาย และ เด็กที่อยู่ในต่างจังหวัดมีวินัยใน
ตนเองสูงกว่า เด็กที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่มีความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน

¹วรรณสาร วรกิจ, "พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนในทัศนะของนักเรียน
ครูและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา" (ปริญา
นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523), หน้า 142-
150.

วิวัฒน์ อัสววาณิชย์, "ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์"
(ปริญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523),
หน้า 55-61.

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางจิตวิทยากับองค์ประกอบทางด้านของนักเรียน

ดวงเคื่อน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประชนปัจจนิก แห่งสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "จิตวิทยาของเยาวชนไทย" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาข้อเกิดและพัฒนาการทางจิตวิทยาของเยาวชนไทยประเภทต่าง ๆ โดยแบ่งผู้ถูกศึกษาตามลักษณะทางสังคมและวิธีการอบรมเลี้ยงดู ศึกษาสาเหตุและผลของพฤติกรรมซึ่งแสดงความซื่อสัตย์และมุ่งจะพิจารณาถึงลักษณะของสถานการณืயุ่ตลอดคุณลักษณะของจิตวิทยาต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลร่วมกันต่อพฤติกรรมโกงของบุคคล วิธีดำเนินการวิจัย ประเภทการศึกษาภาคสนาม ได้สร้างเครื่องมือวัดลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจิตวิทยาและลักษณะมุ่งอนาคตแบบจัดสถานการณ์สมมุติให้เด็กตอบ เครื่องมือสอบถามภูมิหลังต่าง ๆ ของผู้ตอบและวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก แบบควบคุม และแบบใช้เหตุผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักเรียนและนิสิตชายหญิงอายุระหว่าง 11-25 ปี จำนวน 1,400 คน ซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจิตวิทยาและลักษณะมุ่งอนาคตนั้น ควรได้ปลูกฝังก่อนที่มีอายุ 10 ปี เพราะเมื่อเริ่มวัยรุ่นลักษณะทางจิตวิทยาทั้งสองประการนี้จะเริ่มคงที่ ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนจะมีพัฒนาการช้ากว่ากลุ่มอื่นในตอนต้น แต่จะก้าวทันกลุ่มอื่นอย่างรวดเร็ว เมื่ออายุมากขึ้น ส่วนในด้าน การอบรมเลี้ยงดูนั้นพบว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาของบุคคล เป็นอย่างมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ใช้เหตุผลมากมีความสัมพันธ์กับการมีเหตุผลเชิงจิตวิทยาสูงของผู้ถูกศึกษาในทุกอายุ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสัมพันธ์กับการมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงอย่างเด่นชัด¹

วิระวรรณ อามระดิษ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจิตวิทยาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมจิตวิทยาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ในเรื่องความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูทเวที ความมีระเบียบวินัย

¹ดวงเคื่อน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประชนปัจจนิก, จิตวิทยาของเยาวชนไทย, หน้า 5-11.

ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอุทิศตน การประหยัดและการขอมทรัพย์ การเคารพอาวุโส และ เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็น เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมกับองค์ประกอบต่าง ๆ คือฐานะทางเศรษฐกิจ พื้นฐานการศึกษา ลักษณะอาชีพ ที่อยู่อาศัย และการเลี้ยงดูอบรมของบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 445 คน จากโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชายและหญิงส่วนใหญ่มีความคิดเห็น เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม 10 ประการ อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือมีความเห็นด้วยมากที่สุด และพบว่านักเรียนที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแตกต่างกันมีความคิดเห็น เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกัน

บัญญัติ แก้วส่อง ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและชนบท ที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน" กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับอายุ 13-16 ปี ที่กำลังอยู่ในระดับมัธยมศึกษาซึ่งสุ่มตามระดับอายุ จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานครและจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบทดสอบแบบการคิดและแบบทดสอบวัดพัฒนาการทางจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นที่มีการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน และระดับอายุต่างกัน จะมีพัฒนาการต่างกัน แต่ไม่พบความแตกต่างในการพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นที่มีความแตกต่างกันในด้านแบบการคิด อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา สภาพพื้นที่อยู่ และ เพศ ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณระหว่างพัฒนาการทาง

วิระวรรณ อามระดิษ, "ความคิดเห็น เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 62-65.

จริยธรรม การอบรมเลี้ยงดู และแบบการคิด¹

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษา

กมล อุดดพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษานโยบายการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายและอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจารย์และนักเรียนประสบในการเรียน การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เพื่อจะได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหานี้ต่อไป ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาทั้งสองนี้ ซึ่งมี 2 คน และใช้แบบสอบถามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 210 คน ผลการวิจัยสรุปว่าในด้าน การสอนศีลธรรมมีปัญหาในเรื่องการจัดกิจกรรม เพราะสภาพห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม เกี่ยวกับตัวนักเรียนมีปัญหาในด้านการขาดความคิด วิพากษ์วิจารณ์ ขาดความรับผิดชอบ และขาดทักษะในการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย การวัดผลนั้นไม่มีปัญหาเพราะมีการวัดผลท้ายชั่วโมงทุกครั้ง ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่า วิชาศีลธรรม เป็นวิชาที่นักเรียนไม่ชอบ เรียนมากที่สุด ในหมวดสังคมศึกษา เพราะเรียนยากไม่ค่อยเข้าใจ ส่วนดีของการเรียนศีลธรรมคือ ทำให้เป็นพลเมืองดีและรู้จักบำเพ็ญคุณโทษ นักเรียนมีความเห็นว่าแบบเรียนศีลธรรมควรปรับปรุงให้หน้าอ่าน เช่นมีภาพประกอบกิจกรรมในวิชาศีลธรรม ควรให้อาจารย์และนักเรียนร่วมกันจัด เช่น การอภิปรายการศึกษานอกสถานที่ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียนให้เหมาะสม ควรมีการจัดกิจกรรมการสอนและประดิษฐ์อุปกรณ์การสอนขึ้นใช้เอง กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและนำเสนอไปยังชั้น²

¹บุญชร แก้วส่อง, "การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและชนบทที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน" (ปริญญาบัตร การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2522), หน้า 60-66.

²กมล อุดดพันธ์, "การศึกษานโยบายการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 9.

พร เลขา พูลารักษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนวิชาศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมที่อาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครูประสบอยู่ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามจากอาจารย์ผู้สอนศีลธรรมทุกคนในวิทยาลัยครู 10 แห่ง รวม 23 คน และนักศึกษาคณะระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาในวิทยาลัยครูแห่งเดียวกันจำนวนรวม 374 คน ผลการวิจัยสรุปว่าอาจารย์และนักศึกษาชอบสอนและชอบเรียนวิชาศีลธรรม โดยเห็นว่า เป็นประโยชน์ในการช่วยพัฒนาจิตใจของเยาวชนและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ส่วนใหญ่ใช้การสอนแบบบรรยายและอภิปราย วิธีสอนใหม่ ๆ มีใช้น้อยมาก อุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีได้น้อย ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมเรียงลำดับได้แก่ อาจารย์ขาดเทคนิคการสอนที่ดี วิทยาลัยขาดแหล่งอุปกรณ์และแหล่งค้นคว้าความรู้ เนื้อหาของหลักสูตรและกำหนดเวลาเรียนไม่เหมาะสม นักศึกษาบางส่วนยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชานี้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าอาจารย์ผู้สอนควรจะเน้นให้นักศึกษาตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวิชาศีลธรรม ผู้บริหารควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้หรือจัดการฝึกอบรมและสัมมนาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน สถาบันฝึกหัดครูควรกำหนดให้มีวิชาเอก-โท ศีลธรรมหรือจริยศึกษาขึ้น กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรวิชาศีลธรรมในระดับ ป.กศ.ให้เนื้อหาวิชาและคะแนนมีความสมดุลกัน¹

อารยา เกษมณี ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีประสิทธิภาพ

¹พร เลขา พูลารักษ์, "การสอนวิชาศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 135-144.

ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียน 20 คน ครูผู้สอน 34 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 400 คน ในโรงเรียนรัฐบาล 10 แห่ง รวม 20 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูมีปัญหามากในเรื่องการได้รับความรู้เพิ่มเติมโดยการอบรมนักเรียนมีความเห็นว่า การสนับสนุนให้ครูใช้วิทยากรและทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อวิชาชีพครูเป็นปัญหา
2. ครูและนักเรียนมีความเห็นว่า การนำวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้เป็นปัญหา นักเรียนมีความเห็นว่า การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดกิจกรรม การใช้วิทยากรมีปัญหา
3. ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความเห็นตรงกันว่า เรื่องบุคลิกภาพของครูเป็นปัญหาพอสมควร และการสร้างข้อสอบวัดความคิดและเหตุผล ข้อสอบวัดความเข้าใจและการนำไปใช้เป็นปัญหา
4. ครูมีความเห็นว่า การจัดเนื้อหาและอุปกรณ์ให้สัมพันธ์กัน การกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและแสดงความคิดเห็น เป็นปัญหา¹

5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนอาชีวศึกษา

ผ่องพรรณ ธิปัญญา ได้ทำการวิจัยเรื่อง อัตมโนทัศน์ของนักเรียนโรงเรียนช่างกลในกรุงเทพมหานคร โดยแยกเป็นการศึกษาอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) รวมและแยกตามด้านต่าง ๆ 3 ด้านคือ ด้านค่านิยมสัมฤทธิ์ผล ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และด้านการปรับตัวทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนรัฐบาลมีอัตมโนทัศน์รวม อัตมโนทัศน์ค่านิยมสัมฤทธิ์ผลและด้านการปรับตัวทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนราษฎร์ แต่มีอัตมโนทัศน์ด้านการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

¹อารยา เกษมณี, "ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 67-73.

2. นักเรียนที่มาจากครอบครัวชั้นกลาง มีอัตมโนทัศน์รวม อัตมโนทัศน์ ค่านิยม สัมฤทธิผลด้านการปรับตัวทางอารมณ์และด้านการปรับตัวทางสังคมสูงกว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวชั้นต่ำ

3. ไม่มีผลรวมระหว่างประเภทของโรงเรียนและระดับครอบครัว¹

จึงรังดักชน ศฤนตะลัคน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง มโนทัศน์ เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ได้คะแนนมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีสูงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และนักเรียนที่ได้คะแนนมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีต่ำส่วนใหญ่เป็นเพศชายและมีมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาและอาชีพของบิดา แต่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาของมารดา นอกจากนี้มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ของบิดามารดา

เรื่องที่นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจและตอบได้ถูกต้องร้อยละ 70.00-72.00 มี 1 เรื่องคือ การมีค่านิยมที่พึงปรารถนา มีวัฒนธรรมและยึดมั่นในคำสอนทางศาสนา

เรื่องที่นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจพอใช้คือ ตอบถูกต้องร้อยละ 55.00-69.50 มี 5 เรื่อง คือ ความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองดีด้านการศึกษา สุขภาพอนามัยและประกอบอาชีพ ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับการรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด การมีวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจและรู้จักแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ และความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

สำหรับเรื่องที่นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจน้อยคือถูกต้องร้อยละ 54.50 ลงมา มี 4 เรื่อง คือ ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมายและการปกครอง

¹ รองพรพรณ ศิปัญญ์, "อัตมโนทัศน์ของนักเรียนโรงเรียนช่างกลในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 36-37.

ระบอบประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองดีในฐานะเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต เกลี้ยคนฉ้อ การฉ้อราษฎร์บังหลวง และความ
เป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับความสนใจในปัญหาและกิจการต่าง ๆ ของบ้านเมือง¹

บังอร ชูพงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการ
ปรับตัว ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น
นักเรียนอาชีวศึกษาสาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม สังกัดกองการศึกษาเอกชนในกรุงเทพ
มหานคร ผลการวิจัยพบว่านักเรียนอาชีวศึกษามีสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการปรับตัวกับ
บรรยากาศสถานการ เรียนการสอน เพื่อน สภาพภายในครอบครัว และกับครูอยู่ในระดับ
ปานกลาง โดยมีปัญหาเฉพาะด้านการปรับตัวกับสภาพบรรยากาศสถานการ เรียนการสอน
และกับครูมากกว่าด้านอื่น นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีสภาพปัญหาที่ส่งผล
ต่อการปรับตัวแตกต่างกัน นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีสภาพ
ปัญหาที่ส่งผลต่อการปรับตัวแตกต่างกัน ยกเว้นสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการปรับตัวกับ
บรรยากาศสถานการ เรียนการสอนที่ไม่แตกต่างกัน และนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีผลการ
เรียนสูงและต่ำ มีสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการปรับตัว โดยส่วนรวมแตกต่างกัน ยกเว้นสภาพ
ปัญหาที่ส่งผลต่อการปรับตัวกับบรรยากาศสถานการ เรียนการสอนและกับครู นอกจากนี้
นักเรียนอาชีวศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมร่วมหลักสูตรมาครั้งและน้อยครั้งมีสภาพปัญหาที่
ส่งผลต่อการปรับตัว โดยส่วนรวมแตกต่างกัน ยกเว้นสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการปรับตัวกับ
เพื่อน²

¹จිරังลักษณ์ ศุภนทะลักษณ์, "มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน
อาชีวศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 47-49.

²บังอร ชูพงศ์, "การศึกษาสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการปรับตัวของนักเรียน
อาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523), หน้า 61-63.

5.5 งานวิจัยในต่างประเทศ

รีด (Ried) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Moral and Spiritual Values : To Teach or Not To Teach? มีความมุ่งหมายคือ สืบหาทัศนคติของครูเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์ครูโรงเรียนมัธยมในซานดิเอโก (San Diego) ด้วยการสุ่มตัวอย่างจากครูที่สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ จำนวน 105 คน เพื่อถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการสอนศีลธรรม ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าคุณทุกคนควรสอนศีลธรรมจรรยา ควรจะได้อสอนในห้องเรียน ครูหมวดวิชาต่าง ๆ ควรจะแทรกการสอนศีลธรรมไว้ในวิชาที่ตนสอน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากเห็นว่า ศีลธรรมนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องสอนในห้องเรียน ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยไม่เห็นด้วยกับการจัดสอนศีลธรรมในห้องเรียน¹

ไฮเอท (Hiett) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Moral Judgment of Disruptive and Nondisruptive Students and Their Teachers" เพื่อศึกษาระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีปัญหาในความประพฤติ (Disruptive) กับนักเรียนปกติ (Nondisruptive) และครูของเด็กเหล่านั้นในฐานะที่เป็นสมาชิกส่วนหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายคอเคเซียนระดับ 8 จากโรงเรียนมัธยม 3 โรงเรียน จำนวน 60 คน และเลือกโรงเรียนที่นักเรียนมีปัญหาโดยได้รับการยืนยันจากครูผู้สอนและครูแนะแนว ส่วนอีก 30 คน เป็นนักเรียนปกติไม่มีปัญหาเรื่องความประพฤติ สำหรับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเลือกมาจากโรงเรียนทั้ง 3 การวิเคราะห์ที่ใช้แบบสัมภาษณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Judgment Interview) โดยบันทึกเทปซึ่งใช้หลักเกณฑ์การให้เหตุผลทางจริยธรรมออกมาเป็นรูปคะแนน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ไม่มีปัญหาให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่ากลุ่มที่มีปัญหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าครูมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม แต่

¹ Rammond R. Ried, "Moral and Spiritual Values To Teach or Not To Teach," Journal of Secondary Education, 40 (1965), p.78-80.

คะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกับกลุ่มที่ไม่เป็นปัญหามากกว่ากลุ่มที่มีปัญหา¹

ฮิลตัน (Hilton) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship Between the Level of Moral Judgment of High School Students and Their Levels of Interpersonal Trust, Socioeconomic Status, and Intelligence."

โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมกับตัวแปรอิสระ 3 ประการคือ ความเชื่อฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมและระดับสติปัญญา (Intelligence Quotient) ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนเกรด 11 ของโรงเรียนมัธยมที่เคนเวอร์ จำนวน 195 คน นักเรียนแต่ละคนได้ตอบแบบสอบถาม 2 ประเภทคือ The Defining Issues Test และ The Interpersonal Trust Scale และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ตอบโดยบอกชื่อที่อยู่ อาชีพ การศึกษาของบิดามารดาและใช้คะแนนผลการเรียนจากระเบียบสะสมเป็นเครื่องวัดระดับสติปัญญาของนักเรียนแต่ละคน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการตัดสินทางจริยธรรมกับระดับสติปัญญาของนักเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม มีผลทำให้เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมแตกต่างกันออกไป
3. ระดับสติปัญญาและฐานะทางสังคม เศรษฐกิจที่แตกต่างกันของบุคคลสามารถทำนายระดับการตัดสินทางจริยธรรมของบุคคลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001²

¹Hiett, Sharon Lee, "Moral Judgment of Disruptive and Nondisruptive Students and Their Teachers" Dissertation Abstracts International 38 (January 1978) : 1047-A.

²Hilton, James Michael, "The Relationship Between the Level of Moral Judgment of High School Students and Their Levels of Interpersonal Trust, Socioeconomic Status, and Intelligence" Dissertation Abstracts International 39 (December 1978) : 3375-A.

ลองโกบาดี (Longobadi) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of Teacher Training Session on the Moral Development of their Students" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลของครูที่ใช้เหตุผลในทางจริยธรรมกับนักเรียน โดยใช้ลำดับขั้นการพัฒนาจริยธรรมของโคล เบลอร์ก โดยตั้งสมมุติฐานว่า ครูที่เคยได้รับการพัฒนาจริยธรรมด้วยตนเองมาโดยเฉพาะ ย่อมพัฒนาจริยธรรมนักเรียนได้ดีกว่าครูที่ขาดประสบการณ์ด้านนี้ การวิจัยนี้ใช้ประชากรคือครูโรงเรียนขนาดกลางที่อยู่ในตำบลเล็ก ๆ ทางตะวันตกของบอสตัน (Boston) ครูเหล่านี้ได้ผ่านการฝึกทั้งในทางเทคนิค นำการอภิปรายทางจริยธรรม และยังได้เข้าร่วมในการอภิปรายทางจริยธรรมที่ยาก ๆ เพื่อส่งเสริมและยกระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมในตนเองของครูเหล่านั้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามคือ The Defining Issues Test ให้ครูและนักเรียนตอบทั้งก่อนและหลังกระบวนการและใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกันนี้กับครูอีกกลุ่มในกลุ่มควบคุมที่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านพัฒนาการทางจริยธรรมมาก่อนเลย โดยให้ครูและนักเรียนตอบก่อนและหลังกระบวนการเช่นกัน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งกลุ่มครูที่เคยมีประสบการณ์และกลุ่มควบคุมมีระดับขั้นของการพัฒนาทางจริยธรรมดีขึ้น แต่เมื่อนำทั้ง 2 กลุ่มมาเปรียบเทียบกันแล้วปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยสรุปว่า

1. การให้การอบรมครูยังไม่เพียงพอ
2. ผู้วิจัยคิดว่ามีนัยสำคัญอยู่ตรงที่ว่าครูแต่ละคนแม้จะรู้และเข้าใจในสถานการณ์ยาก ๆ นั้นก็ตาม แต่อาจมีปฏิกิริยาแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของเขา
3. อาจจะเป็นไปได้ในกรณีที่ครูยังไม่เข้าใจสถานการณ์ที่ยากนั้นจริงจนกว่าเขาจะมีประสบการณ์ด้วยตัวของเขาเอง ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าการวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งวิจัยในชั้นเรียนกับครูในฐานะที่เป็นผู้พัฒนาจริยธรรมให้ดีขึ้น¹

¹ Ronald Paul Longobadi, "The Effects of Teacher Training Sessions on the Moral Development of their Students" Dissertation Abstracts International 42 (March 1982) : 3959-A.

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการศึกษาถึงปัญหาทางสังคม และจริยธรรม องค์ประกอบด้านอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะทางจริยธรรม งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนจริยศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับนักเรียนอาชีวศึกษา ฯลฯ จะเห็นได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวนี้ว่าเกี่ยวข้องกับและเป็นประโยชน์ในการเป็นแนวทางในการศึกษาคุณค่าในเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ เป็นอันมาก ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยให้ทราบความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับปัญหาในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม อันจะส่งผลไปถึง การแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาแนวทางในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมของสถาน การศึกษา สถาบันครอบครัว สื่อมวลชน ตลอดจนสถานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้บังเกิดสัมฤทธิ์ผลต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย